

Wybrane czasopisma lubelskie 20-lecia międzywojennego

ABC

Tytuł: „ABC: pismo codzienne informuje wszystkich o wszystkim”

Redaktor naczelny: Stanisław Strzetelski; za redakcję w Lublinie odpowiadał Zygmunt Radomski.

Mutacja: Lublin (zawiera częściowo informacje lokalne)

Miejsce wydania: Lublin, Mazowiecka Spółka Wydawnicza, 1926–1931 (Drukarnia Udziałowa, pl. Litewski, Lublin).

Częstotliwość: dziennik

Format: 49–53 cm

Numeracja: R. 1 (1926) – R. 6, nr 375 (28 grudnia 1931).

Opis na podstawie: R. 1, nr 67 (1 grudnia 1926).

Uwagi: Od R. 1, nr 68 (2-3 grudnia 1926) nadtytuł: Lublin.

Od R. 3 (1928) – red. Jan Sommer; za druk i redakcję w Lublinie odpowiedzialny Władysław Wójcik (1928).

Numeracja stron należała częściowo do wydawnictwa głównego.

W R. 6, nr 355 (377) wydanie jednostronne (1 karta).

Stale rubryki: publicystyka; powieść w odcinkach; przekłady; konkursy filmowe; Z muzyki; Z plastyki; Z teatrów (m.in. recenzje A. Nowaczyńskiego); dział satyry i humoru; moda; repertuar rozgłośni radiowych (krajowej i zagranicznych); reklama.

O gazecie: „ABC” to dziennik ukazujący się w latach 1926–1931, należący do trustu prasowego Mazowieckiej Spółki Wydawniczej i zasadniczo przez niego obsługiwany. Był mutacją warszawskiego wydania gazety pod redakcją Stanisława Strzetelskiego. W owym czasie istniało kilka specjalnych biur prasowych drukujących ogólnopolskie egzemplarze tej gazety, które pozostawiały niezadrukowaną stronę, czasem dwie, na dodruk wiadomości miejscowych, co wówczas było częstą praktyką. Za redakcję i druk w Lublinie przez dwa lata odpowiedzialny był Zygmunt Radomski zaś od 1928 roku Władysław Wójcik. Dziennik zawierał informacje z kraju i ze świata. Na jego łamach drukowana była publicystka o charakterze nacjonalistycznym w myśl idei narodowo-radykalnej, antysemicka, ale pojawiała się też publicystyka społeczna. Artykuły S. Grabskiego, S. Piaseckiego, ks. Stanisława Trzeciaka; powieści w odcinkach (Aleksandra Błażejewskiego, Stanisława Dzikowskiego, Jerzego Jukowskiego, Antoniego Marczyńskiego, Bolesława Orlińskiego, Kornela Makuszyńskiego, Wł. Jana Grabskiego, Tadeusza Gluźnińskiego, Józefa Gwizdalewicz, Zygmunta Jurkowskiego, Ireny Pannenkowej, Jana Waśniewskiego, W.

Sawickiego); przekłady (np. *Tajemnice ręki* / Fatima-Hanoum); reportaże z Hiszpanii, z Abisynii.

W części drukowanej i redagowanej w Lublinie można odnaleźć informacje lokalne o wypadkach bieżących oraz reklamę firm lokalnych oraz repertuar kin i teatrów lubelskich (często informacje lokalne są wymieszane z informacjami wydawnictwa zasadniczego – warszawskiego).

BARYKADY

Tytuł: „**Barykady**” miesięcznik literacko-społeczny

Wydawca i redaktor naczelny: Józef Łobodowski.

Miejsce wydania: Lublin, J. Łobodowski, 1932 (Drukarnia Popularna, ul. Żmigród 1).

Format: 23 cm.

Numeracja: R. 1, nr 1 (1 października 1932), [nr 2 (listopad 1932) oraz nr 3 (marzec 1933) przygotowany w formie gazetowej skonfiskowany przez cenzurę, jako zbyt agresywny i wywołujący niepokój polityczny].

Litografia (wkładka) – Witold Chomicz „Kościół Bernardynów”

Okładka linorytowa Jana Samuela Miklaszewskiego.

Kontynuowany przez: „Dźwigary” R. 1, nr 1 (listopad 1934), R. 1, nr 2 (grudzień 1934/styczeń 1935).

Stale rubryki: u poetów; wypady; noty; kronika; pro domo sua.

O czasopiśmie: czasopismo „Barykady” ukazywało się od października 1932 do marca 1933 pod redakcją Józefa Łobodowskiego. Na jego łamach znalazła się poezja i publicystyka kulturalna oraz publicystyka o treściach skrajnie lewicowych. Józef Łobodowski, poeta a zarazem buntownik obdarzony wybitnym temperamentem publicystycznym, na łamach czasopisma uderzył w nowy ton, wskazując na wielkie zagadnienia, jakie wówczas wirowały w powietrzu, wzbudzając jednocześnie uczucia patriotyczne. Używając bardzo przystępnej, dla wszystkich zrozumiałej formy, propagował nowe poglądy, które mogłyby zreformować warunki ówczesnego życia polskiego. Czasopismo zamieszczało poezje Józefa Łobodowskiego, Józefa Czechowicza, Konrada Bielskiego oraz tłumaczenia poezji S. Jesienina (w tłumaczeniu Łobodowskiego) oraz J.A. Rimbauda (w tłumaczeniu Czechowicza).

BIULETYN STOWARZYSZENIA TECHNIKÓW

Tytuł: „**Biuletyn Stowarzyszenia Techników Wojew. Lubelskiego**”

Inny tytuł: „Biuletyn Stowarzyszenia Techników Województwa Lubelskiego”

Redaktor naczelny: K. Danowski.

Miejsce wydania: Lublin, Stowarzyszenie Techników Województwa Lubelskiego, 1929

Format: 23 cm

Częstotliwość: miesięcznik

Numeracja: nr 1 (styczeń 1929) – nr 5 (maj 1929).

Adres redakcji: ul Powiatowa 1

Kontynuowany przez: „Technik Lubelski”, 1929, nr 6/7 (październik/listopad) – R. 3, nr 12 (grudzień 1931)

Stale rubryki: Z działalności komisji odczytów i wycieczek; Z życia towarzyskiego w Stowarzyszeniu; Wiadomości różne; Z działu Zarządu Stowarzyszenia techników; Zawiadomienia i komunikaty; Przegląd pism technicznych.

O czasopiśmie: „Biuletyn Stowarzyszenia Techników Wojew. Lubelskiego” powstał na podstawie uchwały Walnego Zgromadzenia z dn. 20.06.1928 roku, jako pismo mające na celu zespolenie techników województwa lubelskiego i podniesienie pozycji społecznej należnej temu zawodowi. Pismo w zamiarze miało być miejscem wymiany myśli technicznej i łącznikiem pomiędzy stowarzyszeniem i technikami, przyczyniając się tym samym do rozwoju życia technicznego w regionie. W słowie wstępnym redakcja namawiała do aktywnego uczestnictwa w tworzeniu pisma i deklarowała rzetelną informację o działalności stowarzyszenia, aktualnych projektach i budowach, a także o ciągłym rozwoju techniki i przemysłu, przede wszystkim na terenie województwa lubelskiego. W wydanych numerach pisma odnajdziemy wiele problemów związanych z prawidłowym rozwojem przedsiębiorstw miejskich przejętych przez Magistrat i ich właściwej organizacji (np.: Gazownia, Wodociągi, Kanalizacja, Rzeźnia, Elektrownia). Artykuły prezentowane w „Biuletynie” dotyczyły m.in. rozważań o potrzebie budowy miejskiej oczyszczalni ścieków zaopatrzonej w nowoczesne urządzenia techniczne, konieczności elektryfikacji Lublina, rozbudowy komunikacji samochodowej, przyczynach słabego żelbetowania na terenie miasta, o konieczności kontroli wyrobu cegły lubelskiej aby wytrzymywała odpowiednie naprężenia, o potrzebie powołania do życia Szkoły Budownictwa itp.

Na łamach pisma znalazły się też streszczenia odczytów i referatów z różnych zjazdów i kongresów, w tym zagranicznych, przegląd pism technicznych oraz sprawozdania z działalności Stowarzyszenia Techników Województwa Lubelskiego. W celu uwydatnienia charakteru pisma od czerwca 1929 postanowiono zmienić obecny tytuł na „Technik Lubelski”.

W „Biuletynie” publikowali znani inżynierowie lubelscy, m.in.: K. Danowski, W. Chramiec, B. Breza, A. Dominko, B. Halberthal, E. Górecki, J. Wasilewski i inni.

DZIENNIK LUBELSKI

Tytuł: „Dziennik Lubelski”

Wydawca i redaktor naczelny: Ignacy Płazewski

Miejsce wydania: Lublin, Wydawca „Prasa Regionalna”, 1932 (Drukarnia Zakładów Graficznych J. Pietrzykowskiego).

Częstotliwość: dziennik

Format: 48 cm

Numeracja: R. 1, nr 1 (środa, 1 czerwca 1932) – R. 1, nr 9 (czwartek, 9 czerwca 1932).

Stale rubryki: dzień dzisiejszy; informacje bieżące; co piszą inni; kronika lubelska; kronika wojewódzka; sport; humor „uśmiechnij się”; repertuar kin, teatrów i program radiowy; rozrywki umysłowe; wróżby pogody; drobne ogłoszenia; reklama.

Adres redakcji: Powiatowa 3

Układ gazety: pięcioszpaltowy.

O gazecie: Pierwszego czerwca 1932 roku ukazał się pierwszy numer dziennika „Dziennik Lubelski” pod redakcją Ignacego Płazewskiego. W zamyśle miał „przynieść garść nowin z ostatniej chwili, poinformować co się dzieje i gdzie, co dzień nadchodzący niesie i co przed nami kryje” [z artykułu wstępnego]. Do każdego numeru był dołączany specjalny tygodniowy dodatek (czasem dwa) włączany w paginację, który miał zastąpić prasę specjalną np.: Kobieta praktyczna, Dziennik młodych (poświęcony sprawom młodzieży), Dodatek lekarski i prawny, Tydzień gospodarczy lub Życie gospodarcze, Region Lubelski, Wiedza praktyczna, Sport i turystyka, Praca społeczna i oświatowa, Nauka i wynalazki, Literatura i sztuka, Tydzień literacki. Dziennik zamieszczał ciekawe informacje polityczne i gospodarcze ze świata i z kraju, a także komentarz ważnych kwestii, o których się mówiło na ulicy, w rubryce *Dzień dzisiejszy*. Zawierał też dużo informacji sportowych i wiadomości lokalnych oraz wiadomości sensacyjnych, które miały miejsce w Lublinie i okolicy. W „Kronice Lubelskiej” i „Kronice Wojewódzkiej” były podawane informacje o tym, co warto zwiedzać, dyżury aptek, informacje kulturalne i sensacyjne. Przegląd prasy w rubryce *Co piszą inni* redagował J. Czechowicz (J.H.C.). Treść każdego numeru była urozmaicona dzięki dodatkom tematycznym. Drukowano też powieść w odcinkach *W cieniu Żółtego Smoka* Artura Millsa w przekładzie Janiny Zawiszy-Krasuckiej, a także wiersze F. Arnsztajnowej, L. Suskiej, Z. Klimutowicza. W dzienniku znalazły się też drobne ogłoszenia, reklama, rozkład jazdy pociągów, repertuar teatrów i kin oraz program radiowy. Ukazało się tylko 9 numerów dziennika.

DŹWIGARY

Tytuł: „Dźwigary” miesięcznik poświęcony sprawie polskiej kultury proletariackiej

Wydawca i redaktor naczelny: Kazimierz Wójcik.

Miejsce wydania: Lublin, K. Wójcik, 1934–1935 (Drukarnia Popularna, ul. Żmigród 1)

Format: 24 cm

Częstotliwość: miesięcznik

Numeracja: R. 1, nr 1 (listopad 1934) – R. 1, nr 2 (grudzień 1934/styczeń 1935).

Adres redakcji: Lublin, ul. Narutowicza 37 m. 18

Grafiki (wklejka): Jan Samuel Miklaszewski *Joanna D’Arc*, Witold Chomicz *Schadzka konspiratorów* – reprodukcja litografii

Publikowany zamiast: „Barykady” (październik 1932)

Stałe rubryki: Nowe książki; Polemiki wypady; Noty i sprawozdania; Kronika Lubelska.

O czasopiśmie: pismo literackie „Dźwigary” ukazywało się na przełomie lat 1934–1935. Jego redaktorem i wydawcą był Kazimierz Wójcik. Miesięcznik wydawany był z pozycji marksistowskich, łączył radykalizm społeczny z awangardą poetycką. W podtytule informowano, że jest poświęcony polskiej kulturze proletariackiej. Na łamach pisma zamieszczano poezję polską na dość wysokim poziomie, przekłady poezji, eseje, np.: o nowym modelu inteligencji (Stefan Strachocki, *Odciać się od burżuazyjnego internacjonalizmu*), o marksizmie jako narzędziu w drodze do nowej ery, o rozumieniu poezji i trudnej sytuacji poezji współczesnej, o „niezrozumialstwie w poezji”, o wzrastającym zapotrzebowaniu na dobry przekład oraz tłumaczenia.

Była to ambitna próba polemiki z podupadającą polską „myślą lewicową”. Czasopismo posiadało dział recenzji literatury polskiej „Nowe książki” redagowany przez Józefa Łobodowskiego, zapowiedzi wydawnicze, dział „Noty i sprawozdania” (o rozwoju kultury proletariackiej, o zjazdach pisarzy proletariackich), oraz dział „Kronika Lubelska” – o stałej emigracji członków Lubelskiego Związku Literatów do Warszawy, przegląd działalności kulturalnej innych ośrodków. Pismo nie miało ambicji regionalnych.

EXPRESS LUBELSKI

Tytuł: „Express Lubelski”

Dyrektor: Franciszek Głowiński; redaktor naczelny: Konstanty Bolesta-Modliński.

Miejsce wydania: Lublin, sp. z o.o. „Prasa Polska”, wydawca: Ryszard Chmielewski, 1923–1931.

Format: 54 cm

Częstotliwość: dziennik

Numeracja: R.1, nr 1 (4 sierpnia 1923) – nr 15 (15 stycznia 1931).

Uwagi: od nr 57 (30 września 1923) redaktorem był Wacław Gralewski.

Wszystkie nr oznaczone datą dzienną; oznaczenie numeracji roczników i poszczególnych numerów – nieregularne.

Dodatki: dodatek nadzwyczajny (5 września 1924); od 1927 dodatki niedzielne.

Kontynuowany przez: „Express Lubelski i Wołyński” od nr 16, 1931 do 1939.

Stałe rubryki: w Lublinie i w województwie; humor (anegdoty); powieść w odcinkach; giełda (notowania); repertuar teatrów i kin; horoskop; z ruchu wydawniczego; informacje sportowe; tabele ciągnięcia loterii.

O gazecie: dziennik „Express Lubelski” był wydawany w latach 1923–1931 przez znanego dziennikarza i wydawcę lubelskiego Franciszka Głowińskiego, początkowo pod redakcją Konstantego Bolestę-Modlińskiego, a od września 1923 pod redakcją Wacława Gralewskiego.

Prezentował nowocześnie zbudowaną informację zawierającą wiadomości z kraju i ze świata obfitujące w wydarzenia aktualne, nie wolne również od treści sensacyjnych i kryminalnych, jak również „migawki sądowe”; ilustrowany czarno-białą fotografią z wydarzeń bieżących. Na łamach dziennika przeważała publicystyka popierająca Obóz Zjednoczenia Narodowego, głosząca solidaryzm narodowy i społeczny oraz podkreślająca nadrzędną pozycję państwa. Zawierał też informacje kulturalne z kraju, informacje lokalne (ważne wydarzenia i uroczystości, akcje propagandowo-turystyczne na rzecz Lublina – np. poznaj swoje miasto – nastawione na walkę z miejscową prawicą i kołtunerią, informacje sportowe, repertuar kin, treści społeczne i sensacyjne); repertuar rozgłośni radiowych (krajowej i zagranicznych), kin i teatrów (lubelskich); wiersze okolicznościowe opatrzone kolorową ilustracją (niektóre autorstwa Józefa Czechowicza); humor; ogłoszenia, obwieszczenia, reklamy.

W celu zwiększenia czytelnictwa zaczęły pojawiać się dodatki do wydań niedzielnych, które zawierały więcej reklam, felietonów z imprez kulturalnych. Z czasem zaczął ukazywać się jeszcze dodatek drukowany na dobrym papierze z wyborną stroną ilustracyjną, ukazujący różne ważne wydarzenia w formie fotografii np. *Dwudziestolecie niepodległości*, *Pawilon polski na Wystawie Światowej* itd.

Układ i forma wzorowane na warszawskim dzienniku „Express Poranny”.

EXPRESS LUBELSKI I WOŁYŃSKI

Tytuł: „Express Lubelski i Wołyński”

Dyrektor: Franciszek Głowiński, redaktor naczelny: Wacław Gralewski.

Miejsce wydania: Lublin, wydawca: Franciszek Głowiński, 1931–1939, Drukarnia „Sztuka”.

Format: 54 cm

Częstotliwość: dziennik

Numeracja: 1931, nr 16 (16 stycznia) – R.17 (4 września 1939).

Tytuły według nagłówek

Dodatki: „Dodatek Niedzielnny do „Expessu Lubelskiego i Wołyńskiego”, „Nowiny Wyborcze Bezpartyjnego Bloku Pracy Gospodarczej” (nr 1–5 z kwietnia 1934), „ Niepodległość” (wyd. Komitet Obchodu 20-lecia Czynu Legionowego w Lublinie z 5 sierpnia 1934), „Życie Gospodarcze” (numer z 31 stycznia 1937), „Ilustracja Świąteczna” – dodatek tygodniowy ukazujący się od 27 września 1936 (przeważnie fotografia), dodatkowo „Niedzielnny reportaż Wiecha”. Zachował się też numer z datą 23 października 1939 [dane wg: „Scriptores”, t.1, nr 30 (2006) s. 233].

Oznaczenia numeracji roczników nieregularne.

Stanowi kontynuację: „Express Lubelski” (1923 – nr 15 (1931))

Stale rubryki: Ludzie i fakty; Co w trawie piszczy; Odpowiedzi czytelnikom; Życie sportowe Lublina; giełda (notowania); w Lublinie i województwie; Express sportowy – z ruchu

wydawniczego (recenzje); odpowiedzi czytelnikom; ciągnięcia loterii.

O gazecie: dziennik „Express Lubelski i Wołyński” wraz ze zmianą tytułu, zmienił trochę swoje oblicze. Trudna sytuacja gospodarcza kraju sprawiła, że narastało niezadowolenie społeczeństwa, czego wyrazem były strajki robotnicze; dochodziło także do napięć na tle narodowościowym i wystąpień antysemitycznych, a nawet pogromu Żydów. Dziennik zamieszczał aktualne wydarzenia opisujące nastroje polityczne i społeczne, nie omijał też wiadomościami o charakterze sensacyjnym i kryminalnym. Na łamach dziennika gościła przeważnie publicystyka popierająca Obóz Zjednoczenia Narodowego, głosząca solidaryzm narodowy i społeczny oraz podkreślająca nadrzędną pozycję państwa. Wydarzenia były bogato ilustrowane czarno-białą fotografią. Zawierał informacje kulturalne z kraju (np. z teatrów warszawskich) i lokalne (np. *Lublin miasto zabytków i legend*, *Kamienna siedziba kultury*, *O powstaniu Instytutu Lubelskiego* itp.), felietony, artykuły o treści społecznej oraz informacje lokalne nie wolne od treści sensacyjnych. Felieton, a zwłaszcza odcinek powieściowy cieszył się dużą popularnością. W stałej rubryce dotyczącej miasta i regionu – „w Lublinie i województwie” – były opisane ważne wydarzenia i uroczystości organizowane na terenie Lublina i województwa (np. obchody dni Lublina, Zamościa i Lubelszczyzny, uroczyste poświęcenie sztandaru PWK, dni morza w Lublinie itp.), relacje z obrad Rady Miasta, informacje o wystawach i wieczorach literackich, informacje sportowe, repertuar teatrów i kin lubelskich, treści społeczne i sensacyjne, repertuar rozgłośni radiowych, powieści w odcinkach (np. *Rozstajne drogi* lub *Ściśle tajne* Dr. Kajota czy *Miłość o zmięczeniu* lub *Moi rodzice rozwodzą się* Kamila Nordena; *Profesor Wilczur* Tadeusza Dołęgi-Mostowicza; *W nieznanym* Kamila Dzikowskiego), nowele, wieści z Wołynia, humor (np. *Co w trawie piszczy* czy *Walery Wątróbka ma głos/WIECH* [Stefan Wiechecki-Wiech]), pojawia się też karykatura (karykatura satyryczna), fotografie, kolorowe reprodukcje, krzyżówki, ogłoszenia, obwieszczenia, reklamy, nekrologi. W numerach z 1939 roku: *O zwartości i gotowości narodu polskiego do obrony granic Rzeczypospolitej Polskiej*.

W dodatkach do wydań niedzielnych znajdowała się duża ilość reklam i informacji o wydarzeniach kulturalnych w Lublinie i okolicy, a także felietony z imprez kulturalnych. Od 1936 roku ukazywał się dodatek drukowany na dobrym papierze z wyborną stroną ilustracyjną pt. *Ilustracja Świąteczna*. W dodatku tym ukazywały się różne ważne wydarzenia w formie fotografii oraz „Niedzielny reportaż Wiecha”.

GAZETA LUBELSKA

Tytuł: „Gazeta Lubelska. Ilustrowane pismo poranne. Dzień dobry!”

Inny tytuł: „Gazeta Lubelska. Dzień Dobry!”, „Gazeta Lubelska. Dziennik ilustrowany”.

Redaktor: Waław Gralewski

Wydawca: Franciszek Głowiński

Miejsce wydania: Lublin, 1931–1934, drukarnia „Sztuka”.

Częstotliwość: dziennik

Format: 38 cm

Numeracja: R.1, nr 1 (4 stycznia 1931) – 1934, nr 83 (24 marca)

Zmiany: od R. 1, nr 2 (6 stycznia 1931) podtytuł: „Dziennik ilustrowany. Dzień dobry!”, od R. 1, nr 12 (15 stycznia 1931) brak podtytułu „Dzień dobry!”

Kontynuowany przez: „Gazeta Lubelska. Express Codzienny” [1934, nr 84 (25 marca) – 1935, nr 271 (30 września).

O gazecie: dziennik „Gazeta Lubelska” był wydawany w latach 1931–1934 przez Franciszka Głowińskiego pod redakcją Wacława Gralewskiego. Kosztował tylko 10 gr., podczas gdy inne dzienniki były dwa, trzy razy droższe. Dziennik nastawiony był raczej na zdobycie czytelnika a nie na przekaz rzetelnych informacji. Na jego łamach królowała plotka, sensacja i kryminał, chociaż zdarzały się ważne informacje dotyczące wydarzeń politycznych na świecie. Dział informacji z kraju i ze świata zawierał przeważnie wiadomości sensacyjne i kryminalne, podawane były też informacje dotyczące sytuacji gospodarczej i politycznej kraju. W zasadzie ważniejszej problematyce nie poświęcano w nim zbyt dużo miejsca. Wiadomości lokalne zawierały zazwyczaj informacje o napadach, zbrodniach, rabunkach, relacje z procesów sądowych itp. Dziennik posiadał też dział opisujący życie gwiazd ekranu czy egzotyczne miejsca; wszystko udokumentowane czarno-białą fotografią. Oprócz niskiej ceny, elementem przyciągającym czytelników były przekłady sensacyjnych artykułów z prasy zagranicznej (np. o wampirach z wydawnictwa London General Press), w kąciku humoru zamieszczano anegdoty i kawały oraz drukowano tzw. powieść brukową w odcinkach (np. *W pętach żądzy złota* Antoniego Marczyńskiego czy *Zona dwu mężów. Powieść z życia wyższych sfer*). Gazeta posiadała dział drobnych ogłoszeń i reklamy oraz podawała godziny audycji Radia Warszawskiego i informacje o pogodzie.

Stale rubryki: wiadomości sensacyjne z kraju i ze świata; fale radja warszawskiego przynoszą dziś powieść w odcinkach; drobne ogłoszenia; na lubelskim bruku; giełda; opowiadania detektywa.

GAZETA LUBELSKA EXPRESS CODZIENNY

Tytuł: „Gazeta Lubelska Express Codzienny”

Inny tytuł: „Gazeta Lubelska Express Codzienny (10 Gr.)”; „Express Codzienny Gazeta Lubelska”

Redaktor: Wacław Gralewski

Wydawca: Franciszek Głowiński, 1934–1935.

Miejsce wydania: Lublin

Format: 38 cm

Numeracja: 1934, nr 84 (25 marca) – 1935, nr 271 (30 września).

Stanowił kontynuację: „Gazeta Lubelska”, nr 1 (1931) – nr 83 (1934)

Kontynuowany przez: „Gazeta Lubelska. Mały Express Lubelski”, nr 272 (1935) – nr 272 (1936).

O gazecie: dziennik „Gazeta Lubelska Express Codzienny” był wydawany w latach 1934–1935 pod

redakcją Wacława Gralewskiego jako kontynuacja wydawanej wcześniej „Gazety Lubelskiej”. Dziennik kontynuował tematykę poprzedniego tytułu czyli plotkę i sensację w roli głównej; dodane w tytule słowo „Express” mogło czasami przyciągać czytelników konkurencyjnego dziennika. Dział informacji z kraju i ze świata zawierał wiadomości sensacyjne i kryminalne (plotkę buduarową i sensację, w tym tłumaczenia z prasy zagranicznej), zawierał również sensacyjne wiadomości regionalne. Dziennik zawierał dział opisujący życie gwiazd ekranu, egzotyczne miejsca udokumentowane czarno-białą fotografią, zawierał też kącik humoru, powieść brukową w odcinkach (bardzo wyczekiwana), relacje z czynności śledczych w rubryce „z teki prywatnego detektywa”, reklamy, ogłoszenia, nekrologi, repertuar rozgłośni radiowych (krajowej i zagranicznych).

Rywalizacja w zdobywaniu kręgów czytelniczych pomiędzy tytułami gazet objawiała się różnymi chwytami mającymi na celu zatrzymanie stałych czytelników i przyciągnięcie nowych. Na łamy dziennika wprowadzano różne konkursy i loterie.

Stale rubryki: wiadomości sensacyjne (katastrofy, bankructwa, skandale, napady, niezwykle wydarzenia z kraju i ze świata); fale radja warszawskiego przynoszą dziś ...; powieść w odcinkach; drobne ogłoszenia; na lubelskim bruku; giełda; opowiadania detektywa; loterie.

GAZETA LUBELSKA – MAŁY EXPRESS LUBELSKI

Tytuł: „Gazeta Lubelska – Mały Express Lubelski”

Inny tytuł: „Gazeta Lubelska Mały Express Lubelski 10 Gr.”, „Mały Express Lubelski – Gazeta Lubelska”

Redaktor: Wacław Gralewski;

Wydawca: Franciszek Głowiński, 1935–1936.

Miejsce wydania: Lublin

Format: 38 cm

Częstotliwość: dziennik

Numeracja: 1935, nr 272 (1 października)–1936, nr 272 (30 września).

Tytuł nagłówekowy

Stanowi kontynuację: „Gazeta Lubelska Express Codzienny”, nr 84 (1934)–nr 271 (1935)

O gazecie: „Gazeta Lubelska – Mały Express Lubelski” ukazywała się od 1 października 1935 do 30 września 1936 roku pod redakcją Wacława Gralewskiego i nadal kuśiła niską ceną (10 gr.). Należy pamiętać, że nie była to jedyna gazeta codzienna na rynku lubelskim („Głos Lubelski”, „Express Lubelski i Wołyński”); konkurencja była duża, więc utrzymanie stałych czytelników i ewentualne pozyskanie nowych, było zadaniem bardzo trudnym. Stąd celowo wprowadzono do nazwy dziennika słowo „Express” – być może w nadziei pozyskania lub zmylenia czytelników konkurencji. Dziennik kontynuował tematykę poprzedniego tytułu. Dział informacji z kraju i ze świata zawierał wiadomości sensacyjne i kryminalne (plotkę i sensację, w tym tłumaczenia z prasy

zagranicznej i lokalne); dziennik ilustrowany: zwłaszcza dział opisujący życie i wpadki gwiazd ekranu, egzotyczne miejsca udokumentowane czarno-białą fotografią. Zawierał też kącik humoru, repertuar rozgłośni radiowych (krajowej i zagranicznych), powieść brukową w odcinkach, reklamy, ogłoszenia, nekrologi.

Stale rubryki: wiadomości sensacyjne (np.: katastrofy, bankructwa, skandale, napady, niezwykle wydarzenia z kraju i ze świata); fale radja warszawskiego przynoszą dziś ...; powieść w odcinkach; drobne ogłoszenia; na lubelskim bruku; giełda; opowiadania detektywa; loterie.

GŁOS LUBELSKI

Tytuł: „Głos Lubelski” pismo codzienne [organ prasowy endecji lubelskiej Narodowej Demokracji]

Redaktor: W. Kryński; wydawca i redaktor odpowiedzialny: Feliks Moskalewski, 1913–1939.

Miejsce wydania: Lublin, Drukarnia Ziemiańska Wł. Wójcika

Częstotliwość: dziennik

Format: 42 cm; później format zmienny: 41–47 cm

Numeracja: R. 1, nr 1 (czwartek, 1 grudnia 1913) – R. 2, nr 95 (sobota, 11 kwietnia 1914);

R. 1, nr 1 (sobota, 10 października 1914)–R. 1, nr 81 (czwartek, 31 grudnia 1914);

R. 3, nr 1 (piątek, 1 stycznia 1915)–R. 26, nr 258 (27 października 1939).

Zmiany redaktorów: od nr 13 (1916) red. Ryszard Wojdaliński; od nr 36 (1919) red. Stanisław Majewski; od nr 191 (1919) Stanisław Sasorski; od nr 57 (1921) Leon Waściszakowski; od nr 124 (1921) Edward Rettinger; od nr 245 (1921) Wilhelm Kulikowski; od nr 7 (1922) Roman Ślaski; od nr 139 (1923) Marian Sławiński; od nr 262 (1923) Roman Ślaski; od nr 107 (1924) Kazimierz Siess; od nr 157 (1928) Jan Dominko; od nr 215 (1928) Stefan Borowski; od nr 356 (1931) Zofia Gołębiowska; od nr 240 (1932) Stefan Borowski; od 1935 roku Stefan Busiewicz; od nr 289 (1936) Marian Kasztelan; od nr 354 (1938) Bruno Mokrzycki.

Wydawca: Feliks Moskalewski; od nr 57 (1921) Leon Waściszakowski; od nr 124 (1921) Edward Rettinger; od nr 269 (1922) Tadeusz Skoraczewski; od nr 148 (1923) Jan Dominko; od nr 215 (1928) wyd. sp. z o.o. „Głos Lubelski” w Lublinie; od nr 307 (1930) Józef Rytwiński; od nr 130 (1931) Jan Dominko.

Uwagi: tytuł zawieszony ze względów politycznych w dniach 11 kwietnia–9 października 1914 roku, w zamian ukazywał się dziennik „Życie Lubelskie” o charakterze zdecydowanie informacyjnym, ubogi w treści polityczne. Tytuł wznowiony 10 października 1914 z nową numeracją rocznika.

W 1920 roku czasopismo zawieszono na 3 dni: 21, 22, 23 września, w zamian ukazały się trzy jednodniówki: „Życie Lubelskie”, „Echo Lubelskie” i „Słowo Lubelskie”.

Dodatki: „Bałtyk” (1932–1939), „Ilustracja Głosu Lubelskiego” (1924–1926), „Koziołek”

(1938–1939), „Kultura i Życie” nr 6=11 (19 marca 1939), „Przegląd Szkolny” (1925).

Stale rubryki: Z chwili; Wiadomości polityczne; Przegląd prasy – potem Odgłosy; Dział gospodarczy; Doniesienia rozmaite; program radiowy; Sport; Kronika – Lublin (repertuar teatru i kin, wiadomości potoczne, kronika towarzyska, z teatru – recenzje sztuk) i Województwa (Biała Podlaska, Tomaszów Lubelski, Siedlce, Wilkołaz, Hrubieszów, Łuków, Krasnystaw, Głusk); reklama; drobne ogłoszenia.

O gazecie: „Głos Lubelski” ukazywał się w latach 1913–1939, był najdłużej wydawaną gazetą codzienną na terenie miasta Lublina i odegrał ważną rolę w kształtowaniu myśli politycznej okresu międzywojennego. Założony w 1913 roku przez grupę działaczy Ligi Narodowej po kierownictwem Feliksa Moskalewskiego, od 1922 politycznie związany z endecją regionu lubelskiego (ze Związkiem Ludowo-Narodowym później z Narodową Demokracją). Zasięgiem oddziaływania obejmował głównie miasto Lublin ale ok. 20 proc. nakładu było rozprowadzane w powiatach, w których endecja miała znacznie większe wpływy polityczne. Adresowany głównie do inteligencji, zamożnego mieszczaństwa i duchowieństwa, prezentował szeroki dobór tematyki, jaką mogli być zainteresowani czytelnicy. Jego znaczenie polegało na tym, że był pismem ideologicznym jednego z najważniejszych i najsilniejszych ruchów politycznych w odrodzonej Polsce. Redagowany w sposób żywy i atrakcyjny; korzystając z serwisów agencji prasowych, zamieszczał dużą ilość informacji z kraju i ze świata.

Na początku lat dwudziestych relacjonował chaos jaki panował w Niemczech ogarniętych wojną domową i ubolewał nad losem polskiej mniejszości narodowej, która była prześladowana. Dziennik zalecał stosowanie wobec Niemców nieustępliwej polityki popartej argumentem siły. Wstrzymanie przez Niemców eksportu do Polski w tzw. wojnie celnej gazeta potraktowała początkowo jako nacisk gospodarczy, później jednak dostrzeżono też dobre strony wynikłej sytuacji mającej przyczynić się do uniezależnienia polskiej gospodarki od rynku niemieckiego. Dużo uwagi poświęcał też przemianom zachodzącym we Włoszech od 1922, w którym faszyci przedstawiani byli jako patrioci a faszyzm opisywano jako ruch moralnego odrodzenia Europy.

Bardzo ciepło pisano o Francji i uważano, że sojusz polsko-francuski jest gwarantem bezpieczeństwa Polski. Wśród informacji międzynarodowych zamieszczano artykuły o bieżącej sytuacji gospodarczej w Europie i na świecie czy tekst o zawieszeniu swobód obywatelskich w Niemczech, o niestabilnej sytuacji politycznej na Litwie. Dziennik nie ukrywał rozczarowania polską dyplomacją zagraniczną (o niepowodzeniach polskiej dyplomacji na arenie międzynarodowej) i stosowania ugodowej polityki państw zachodnich wobec Niemiec.

Wiadomości z kraju dotyczyły przeważnie ideologii propagowanej przez ND czyli konieczności wychowania w duchu chrześcijańskim, pisano też o zasługach dla kraju wielkich Polaków czy o organizowanych narodowych manifestacjach ludności „*Ku czci bohaterów I Powstania na Śląsku*”, o poprawę bytu urzędników państwowych itp. Na łamach dziennika szeroko propagowano program ND a za wrogów uważano wszystkich mających inne niż narodowe przekonania polityczne. Domagano się unarodowienia przemysłu i handlu oraz zmiany struktury narodowościowej ludności miast. Ostro krytykowano inne ugrupowania polityczne, szczególnie obóz sanacji i partie lewicowe. Prowadzono też ożywioną polemikę z gazetami sanacyjnymi, szczególnie lokalną „Ziemią

Lubelską” a w okresie wyborów parlamentarnych obszernie informowano o wiecach i spotkaniach wyborczych..

Informacje dotyczące spraw lokalnych były w dzienniku dobrze dobierane, często podawane w sposób kontrowersyjny aby zmusić do reakcji tych, do których się odnosiły. W epizodach działów kronikarskich dziennik na bieżąco informował o wszystkim co ważne w mieście a jeśli była to informacja szczególna, często była komentowana, rozwijana lub dopełniana o związane wydarzenia. Kontynuując tradycyjny program ND, zaostrzano akcenty nacjonalistyczne głosząc m.in. skrajny antysemityzm i nietolerancję wobec mniejszości narodowych, domagając się ograniczenia praw obywatelskich. Na łamach dziennika pisano o „zażydzeniu” Lublina i przedstawiano katastroficzne następstwa majoryzacji ludności polskiej przez żydowską. Wprowadzono też stałą rubrykę „Materiał dla *Lubliner Tugblat*”, w której pisano o wszelkich przejawach patologii ludności żydowskiej i destrukcyjnej roli Żydów na terenie Lubelszczyzny. Chętnie podawano przykłady działalności kryminalnej z rozbojów i kradzieży albo udowodnionych fałszerstw handlowych z udziałem Żydów. Gorąco namawiano do bojkotowania żydowskich towarów i sklepów. Sprzeciwiano się rozszerzaniu państwowych inicjatyw gospodarczych oraz prowadzono walkę z socjalistami i demokratami. Redakcja bardzo chętnie angażowała się w bieżącą pracę na rzecz miasta, wspierając liczne prace społeczne i charytatywne, zbierając fundusze na prowadzenie różnego rodzaju akcji narodowych na terenie Lublina (np. na rzecz budowy kościoła na Bronowicach). Informacja podawana w „Głosie Lubelskim” była zawsze aktualna, żywo reagująca na patologie społeczne (np. poprawę sytuacji bezrobotnych i walkę z bezrobociem), dotyczyła spraw, które zajmowały lokalną społeczność; gazeta informowała o zebraniach i spotkaniach różnego rodzaju organizacji. Dzięki poparciu zwolenników endecji, kierujących lokalnymi instytucjami administracji i sądownictwa, a także sympatii antysemickiej części społeczeństwa, „Głos Lubelski” był głównym organem publikującym ogłoszenia urzędowe i reklamy polskich firm. Ze względu na swoją linię ideologiczną atakującą partie lewicowe i ugrupowania sanacyjne, dziennik dość często miał konfiskowane nakłady i nakładane kary pieniężne (np. w 1920 za wrogi stosunek do polityki Belwederu a nawet do wojskowości został zawieszony na 3 dni: 21, 22, 23 września, w zamian ukazały się trzy jednodniówki: „Życie Lubelskie”, „Echo Lubelskie” i „Słowo Lubelskie” ubogie w treści polityczne i o charakterze zdecydowanie informacyjnym). Ingerencję cenzury można było stwierdzić również na podstawie istnienia pustych szpalt po zdjętych artykułach. Redakcja „Głosu Lubelskiego” zawsze dokładnie informowała czytelników o wszelkich ingerencjach cenzury w treść poszczególnych artykułów.

W latach trzydziestych „Głos Lubelski” najwięcej uwagi na swoich łamach poświęcał stosunkom z największymi sąsiadami Polski – Niemcami i Rosją – ale też pilnie śledził i analizował sytuację polityczną w innych krajach. Przejęcie władzy przez Hitlera i późniejsze przywrócenie armii poborowej w Niemczech przyjęto przez redakcję z niepokojem ale, z drugiej strony, aprobowano antysemicką politykę hitlerowców. Zerwanie przez Rzeszę paktu o nieagresji z Polską w 1939 przyjęto pozytywnie, licząc na pomoc państw zachodnich w nieuniknionym konflikcie polsko-niemieckim. Prócz zagrożenia ze strony Niemiec „Głos Lubelski” dostrzegał też niebezpieczeństwo ze strony Związku Radzieckiego, bacznie więc śledzono sytuację wewnętrzną i rozprawę Stalina z opozycją wewnątrz partii bolszewickiej; zastanawiano się nad prawdziwymi intencjami tych

posunięć (*Rozprawa z opozycją w Sowieciech*, nr 7, 7.01.1935). Opisywano brutalne metody kolektywizacji rolnictwa w Rosji, bunty lokalnej ludności krwawo tłumione przez NKWD oraz panującą nędzę i głód na wsi rosyjskiej (*Miliony ludzi ginie w Rosji*, nr 235, 27.08.1933). Redakcję ciekawiły także wydarzenia na Dalekim Wschodzie, konflikt chińsko-japoński i stale powiększający się spór pomiędzy Japonią i Stanami Zjednoczonymi.

W wiadomościach z kraju „Głos Lubelski” skupiał się głównie na krytyce partii rządzącej, ujawniał afery z udziałem ludzi powiązanych z rządem, analizował stan zadłużenia Polski, opisywał stosunki pomiędzy obozem sanacyjnym a centrolewem-lewicą i pomiędzy obozem narodowym a obozem sanacyjnym itd. Informował o rosnącej fali protestów po uwięzieniu posłów w twierdzy brzeskiej (*Twarde słowo Stadnickiego w sprawie Brześcia*), w którym nawoływał BBWR do nakłonienia rządu w kierunku ukarania winnych i zadośćuczynienia poszkodowanym. Pisał o manifestacjach młodzieży akademickiej w kwestii żydowskiej i akcjach bojkotowania żydowskich towarów i sklepów. Obawiał się o status Wolnego Miasta Gdańska, krytykując uległość rządu sanacyjnego w tej sprawie (*Kompromis polsko-gdański i jego niebezpieczeństwa*, nr 230, 22.08.1932). Pisał też o uciążliwych przepisach ustawy stemplowej, prezentował wyniki zjazdu polskiego kupiectwa, apelował o prawidłową gospodarkę rolną i leśną. Z niepokojem przyglądał się zjawisku „bolszewizacji” ruchu ludowego, zwłaszcza partii chłopskich, które w województwie lubelskim były dobrze rozwinięte. Wiele miejsca poświęcał też umacnianiu zasad katolickich w życiu publicznym, budowie państwa narodowego z hierarchiczną organizacją społeczeństwa oraz przekształceniem ustroju politycznego, zwiększającego rolę elity narodowej w państwie. Do końca istnienia „Głos Lubelski” utrzymywał wszystkie principia polityki endeckiej.

W latach międzywojennych „Głos Lubelski” jak większość dzienników posiadał liczne dodatki, starając się spełnić wymagania swoich dobrze wyrobionych czytelników a jednocześnie pozyskać nowych. Dodatki te zaspokajały gusta czytelników rekrutujących się głównie spośród inteligencji, zamożnego mieszczaństwa i duchowieństwa. Dodatkami tymi były w poszczególnych latach: „Bałtyk” (1932–1939), popularnoliteracka „Ilustracja Głosu Lubelskiego” (1924–1926), nauczycielski „Przegląd Szkolny” (1925), literacki „Koziołek” (1938–1939), popularnonaukowa „Kultura i Życie” nr 6=11 (19 marca 1939).

ILUSTRACJA GŁOSU LUBELSKIEGO

Tytuł: „Ilustracja Głosu Lubelskiego”

Wydawca: Feliks Moskalewski, 1924–1926

Miejsce wydania: Lublin

Częstotliwość: tygodnik

Format: 32 cm

Numeracja: R 1, 17 sierpnia 1924–28 grudnia 1924; R. 2, nr 1, 3 stycznia 1925–R. 3, nr 20, 22 maja 1926.

O dodatku: W latach 1924–1926 ukazywał się dodatek zatytułowany „Ilustracja Głosu Lubelskiego”, zawierający artykuły o tematyce historyczno-narodowej i literackiej. Znajdziemy tu artykuły na temat teatru jako wykładnika kultury narodów, artykuły o dziejach Gniezna czy dzwonu wawelskiego, przypomnienia ważnych rocznic w historii Polski (np. 5 rocznicy przyłączenia Bałtyku do Polski czy 7. rocznicy bojów lwowskich). Pisano też o złej propagandzie Polski za granicą (np. jak w przekonaniu obywateli państw zachodnich w Warszawie, na ulicach poluje się na dzikiego zwierza) za co krytykowano obóz rządzący, jak i o ważnych wydarzeniach (np. jak Polska składa hołd Henrykowi Sienkiewiczowi), o wystawach rolniczych, występach artystów polskich za granicą itp. Na łamach tego dodatku znalazła się też poezja Konstantego Gałczyńskiego, Marii Konopnickiej, Czesława Łosia a także powieść w odcinkach C.X. Jankowskiego *Zwycięstwo*, czy artykuł o twórczości Jacka Londona S. Noyszewskiego. Każdy numer był bogato ilustrowany fotografią znanych obrazów o tematyce historycznie ważnej z polskiego punktu widzenia, np. *Obrona Lwowa* Czesława Nowiny-Przybylskiego, *Przeprowadzenie powstańców przez granicę* Artura Grottgera czy *Rejtan* Jana Matejki.

INFORMATOR M. LUBLINA NA ROK...

Tytuł: „Informator M. Lublina na Rok...”

Inny tytuł: „Informator Miasta Lublina na Rok...”; „Informator-Kalendarz M. Lublina oraz Województw Lubelskiego, Wołyńskiego i Poleskiego na Rok...”.

Miejsce wydania: Lublin, Wydawnictwo Biura „Reklama”, 1921–[1928], „Drukarnia Ludowa” J. Popiela.

Częstotliwość: rocznik

Format: 21 cm

Numeracja: 1921–1927/1928.

Adres drukarni: ul. Krakowskie Przedmieście 60

Uwagi: Rocznik 1925 wydawca: Dom Wydawniczy Franciszek Głowiński i S-ka. Dział Wydawnictw Handlowych;

Rocznik 1927/1928 wydawca: Wydawnictwo Drukarni „Narodowej” Leona Milarskiego w Lublinie.

Stale rubryki: Władze, Urzędy i Instytucje Urzędowe miasta Lublina; Szkolnictwo, organizacje, instytucje społeczne, adwokaci, obrońcy sądowi i geometrzy; Informator lekarski; Rozkład jazdy pociągów na st. Lublin; Informator Handlowo-Przemysłowy m. Lublina.

O informatorze: „Informator M. Lublina na Rok...” ukazywał się w latach 1921–1928. Jak większość tego typu wydawnictw zawierał wykazy i adresy osób prywatnych, instytucji, organizacji, placówek handlowych i usługowych działających na terenie miasta Lublina. Informator był podzielony na pięć działów, w obrębie których informacje były ułożone alfabetycznie:

– Władze, Urzędy i Instytucje Urzędowe miasta Lublina: nazwy i adresy instytucji duchownych,

administracyjnych itd.

- Szkolnictwo, organizacje, instytucje społeczne, adwokaci, obrońcy sądowi i geometrzy.
- Informator lekarski: wykaz lekarzy dyplomowanych, lekarzy weterynarii, felczerów, ambulatoriów, akuserek, dentystów, techników dentystycznych, pogotowia ratunkowego itp.
- Rozkład jazdy pociągów na st. Lublin.
- Informator Handlowo-Przemysłowy m. Lublina: wykaz nazw i adresów przedsiębiorstw przemysłowych, zakładów krawieckich, zakładów fryzjerskich, drukarni, przedsiębiorstw litograficznych, młynów, restauracji, cukierni, sklepów odzieżowych, spożywczych itd.

KALENDARZ EXPRESS NA ROK...

Tytuł: „Kalendarz Express na Rok...”

W 1937 roku podtytuł: „notatnik, informator na rok...”

Miejsce wydania: Lublin, nakładem dziennika „Express lubelski”, 1928–1939, Drukarnia „Sztuka”.

Format: 24 cm

Częstotliwość: rocznik

Numeracja: 1928–1939

Tytuł według okładki

Uwagi: od 1932 nakładem dzienników „Express Lubelski i Wołyński” i „Gazeta Lubelska”; od 1937 nakładem dziennika „Express Lubelski i Wołyński”.

Stałe rubryki: kalendarium; dział informacyjny; dział ogólny; humor ilustrowany; horoskop; drobne ogłoszenia; reklama.

O kalendarzu: „Kalendarz Express na rok...” ukazywał się w latach 1928–1939, początkowo nakładem dziennika „Express Lubelski”, od 1932 we współpracy z dziennikiem „Gazeta Lubelska”, a od 1937 jako wydawnictwo dziennika „Express Lubelski i Wołyński”. Każdy rocznik zawierał kalendarz bieżący oraz stałe działy informacyjne. Dział informacji lubelskiej zawierał informacje o władzach i urzędach na terenie miasta Lublina a także o szkolnictwie, informacje o zrzeszeniach i organizacjach lubelskich, spisy adresowe lubelskich adwokatów, lekarzy i dentystów. W dziale informacji ogólnej znalazły się porady praktyczne (np. czym się kierować przy zakupie artykułów spożywczych) i kosmetyczne, informacje o życiu innych społeczeństw (np. w Chinach), a także informacje o życiu gwiazd ekranu ilustrowane fotografią czarno-białą. Oprócz tego w kalendarzach znajdowała się część literacka: humor ilustrowany, opowiadania w stylu powieści brukowej, najczęściej tłumaczone z prasy anglojęzycznej (np. *W Monte Carlo* Aleksandra Hergla, *Wygrana cnota* Oliwera Farandola, *Przygoda w Chicago* Neda Tomlinsona) a także liczne artykuły o zakątkach i kulturze Lublina i Lubelszczyzny (np. o Kochanowskim i jego związkach z Lublinem). Oczywiście jak każda publikacja periodyczna zawierał dużo reklam i ogłoszeń.

KALENDARZ LUBELSKI NA ROK ZWYCZAJNY...

Tytuł: „Kalendarz Lubelski na Rok Zwyczajny...” nakładem i drukiem Władysława Kossakowskiego.

Inny tytuł: „Kalendarz Lubelski na Rok Przestępny...”

Wydawca: Władysław Kossakowski, 1869–1925.

Miejsce wydania: Lublin

Format: 22 cm

Częstotliwość: rocznik

Numeracja: R. 1 (1869)–R. 57 (1925).

Uwagi: Kalendarz Lubelski drukowano w znanej lubelskiej drukarni Władysława Kossakowskiego, należącej następnie do wdowy po nim, Michaliny Kossakowskiej.

Inicjatorem i pierwszym redaktorem kalendarza był Julian Konrad Liedtke.

Stałe rubryki: Kalendarz (m.in. wykaz świąt, fazy księżyca, meteorologia, zalecane prace gospodarskie), Przepisy, Rady i porady, Informacje, Część literacka (w tym *Księgi legend*), Humoreski, Reklama, Ogłoszenia.

Kilka słów o kalendarzu: „Kalendarz Lubelski” był corocznym wydawnictwem publikowanym przez rodzinę Kossakowskich. Ukazywał się w latach 1869–1925. Inicjatorem i pierwszym redaktorem kalendarza był Julian Konrad Liedtke, zaś pierwszym wydawcą był Władysław Kossakowski; po jego śmierci rolę wydawcy przejęła wdowa Michalina Kossakowska. Każdy rocznik zawierał kalendarz bieżący, wykaz świąt dworskich, odpustów, przypomnień gospodarskich, przywołania obowiązujących przepisów (np. dotyczących poczty, telegrafu czy przepisów kolejowych), informacje adresowe (np. wykaz uniwersytetów i szkół wyższych w Rosji i w Królestwie) i porady praktyczne (lekarskie, rolnicze itp.). Oprócz tego w kalendarzach znajdowała się część literacka: humoreski, opowiadania, poezje (w tym sielanki), znane i mniej znane legendy, a także liczne artykuły o miejscach i kulturze, szczególnie Lublina i Lubelszczyzny (o tematyce historycznej np. *Wspomnienie Klemensa Junoszy*, R.1893; *Ratusz Wielki czyli Trybunał W.K. Zielińskiego*; opisy różnych miejscowości, zabytków oraz sprawozdania różnych instytucji miejscowych; materiały statystyczne itp.). Jak każda publikacja periodyczna zawierała dużo reklam i ogłoszeń. Znaleźć tu można było utwory m.in. Klemensa Junoszy, Franciszki Arnsztajnowej, Jagienki spod Lublina.

KAMENA

Tytuł: „Kamena”

Redaktor: Kazimierz Andrzej Jaworski; redaktor odpowiedzialny: Wawrzyniec Berezecki.

Wydawca: Zenon Waśniewski

Miejsce wydania: Chełm Lubelski, drukarnia „Kultura”.

Format: 23 cm

Częstotliwość: miesięcznik, 1934–nr 3, 1948; kwartalnik, nr 4/6, 1948–1954; miesięcznik, 1955–1956 ; dwutygodnik, 1957–1990; kwartalnik, 1991–1993.

Od stycznia do października 1989 czasopismo nie ukazywało się.

Numeracja: R.1, nr 1 (wrzesień 1933)–1993, nr 3/4–940/941.

Zmiany podtytułu:

od 1934 podtytuł: miesięcznik literacki,

od nr 4/6 (1948) podtytuł: kwartalnik literacki,

od 1952 podtytuł: kwartalnik społeczno-literacki,

od 1955 podtytuł: miesięcznik społeczno-literacki,

od 1957 podtytuł: dwutygodnik literacki,

w 1961 podtytuł: dwutygodnik społeczno-kulturalny,

od 1962 podtytuł: dwutygodnik społeczno-kulturalny: Lublin–Białystok–Kielce–Rzeszów,

od nr 22 (1969) brak zasięgu terytorialnego,

od 1991 podtytuł: kwartalnik kresowy.

Zmiany redaktorów:

od nr 3/4 (1938) red.: Kazimierz Andrzej Jaworski,

od 1952 Oddział Lubelski Związku Literatów Polskich,

od 1982 red.: Marek Adam Jaworski,

od 1991: Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Chełmskiej.

Adres redakcji: Chełm, ul. Reformacka 43; od 1945 miejsce wydania: Lublin, Chełm.

Adres drukarni: drukarnia „Kultura”, Chełm, ul. Lubelska 10.

Grafika: odbitki linorytowe Zbigniewa Waśniewskiego.

Stale rubryki: Kronika słowiańska; Noty; Przegląd Poezyj; Najnowsze książki; Odpowiedzi redakcji; Pisma i książki nadesłane; reklama.

O czasopiśmie: czasopismo „Kamena” ukazywało się w latach 1933–1993. Pomysłodawcami założenia pisma poświęconego poezji i literaturze byli grafik Zenon Waśniewski oraz poeta Kazimierz Andrzej Jaworski. Redaktorem odpowiedzialnym został Wawrzyniec Berezecki. Numery z lat 1933–1939 podejmowały gorący wówczas temat miejsca i roli artysty, koncepcji i kompozycji wiersza, rozszczepienia współczesnej poezji polskiej w dwóch kierunkach: awangarda i skamadryzm; konieczności wzbogacenia poetyckiej świadomości o nowe wartości zaczerpnięte z życia proletariackiego oraz poszukiwania nowej formy i pełni artystycznej utworów literackich (np. w R.2, nr 2, 15 października 1934, artykuł Jana Brzękowskiego *Rewizja w imię treści* dotyczący treści, tematu i wielości interpretacji zapoczątkował obszerną dyskusję i rozważania nad centralnym zagadnieniem treści i formy m.in. autorstwa Jana Czernika). Redakcja zdawała sobie sprawę z życia w przełomowej epoce i próbowała ogarnąć mnogość zachodzących zjawisk literackich oraz wyjątkową rolę sztuki w życiu kulturalnym i artystycznym (w R.1, nr 10 pisano: „żyjemy w czasach ogólnego fermentu i przetwarzania się pojęć”). W czasopiśmie znalazły się więc

zagadnienia społecznego podłoża literatury związanej z życiem i na nim się opierające, a także szkice na temat twórczości wybitnych przedstawicieli literatury polskiej i obcej, np. Andrzeja Struga, Stefana Żeromskiego, Lwa Tołstoja czy Aleksandra Błoka. W stałej rubryce „Noty” omawiano powojenne stosunki kulturalne w Polsce, które wymagały uporządkowania i odkurzenia z naleciałości przedrozbiorowych i porozbiorowych, komentowano opublikowane artykuły z wybranych pism literackich (np. *Poezja na Lubelszczyźnie* Henryka Życzyńskiego, w t. 3 „Pamiętnika Lubelskiego”), przypomniano wybitne osobowości polskiego życia literackiego, np. poetów, pisarzy, publicystów. Pisano też o wieczorach poetyckich poetów lubelskich organizowanych przez Koło Miłośników Historii, Literatury i Sztuki w Białymstoku, o powstaniu Lubelskiego Związku Kulturalnego zrzeszającego szereg organizacji kulturalnych Lublina w celu wspólnego wytyczenia zasad polityki oświatowo-kulturalnej regionu, przyznanych nagrodach literackich. Prezentowano nowe pozycje książkowe (np. *Zagadnienia kultury duchowej w Polsce* Leona Chwistka, Warszawa, 1933) i czasopisma poświęcone kulturze, przejawom życia kulturalnego i artystycznego, literaturze i poezji (np. „Dźwigary”, „Kuźnica Katowicka”, „Miesięcznik Literatury i Sztuki”, „Sygnały” czy „Czarno na Białym”).

Szczególne uwagę na łamach pisma zwracano na kulturę narodów etnicznie bliskich polskości, kulturę bardzo ciekawą i mającą wiele punktów stykowych z naszą kulturą (zwłaszcza ukraińską). W dziale „Kronika słowiańska” informowano o broszurach wskazujących na bogatą tradycję stosunków kulturalnych narodów słowiańskich i możliwości ich dalszego rozwoju, przybliżano ciekawe czasopisma literackie i kulturalne (np. lwowskie „Nazustriez” czy „My”) a także informowano o kongresach pisarzy (np. czeskich czy słowackich), o przyznanych nagrodach literackich i o opublikowanych przekładach poezji polskiej w wydawnictwach krajów słowiańskich.

Na łamach pisma prezentowano zarówno wiersze, jak i prozę (często fragmenty). Na uwagę zasługuje też olbrzymi dział przekładów literatury europejskiej (angielskiej, francuskiej, niemieckiej czy włoskiej) a także systematycznie powiększane przekłady literatury słowiańskiej, w szczególności ukraińskiej, słowackiej i czeskiej. Na łamach pisma publikowano wiersze Mili Bursza, Jaroslava Zatloukala, Tarasa Szewczenko, Nikołaja Niekrasowa, Luciano Folgore, Lionello Fiumi, Wiliama Blake’a, Gerarda de Nerval, Rudolfa Dilonga, Georga Trakla i wielu innych, najczęściej w tłumaczeniu F. Arnsztajnowej, J. Czechowicza, J. Łobodowskiego, K.A. Jaworskiego, A. Madeja, Stefana Napierskiego. Do 1939 roku na łamach „Kamieny” zamieszczono oryginalne utwory i przekłady 160 autorów, zarówno tych znanych, jak i debiutantów. Od R. 4 (1936) ukazywały się numery poświęcone jednej osobie lub jednemu tematowi przewodniemu (np. numer poświęcony Puszkiniowi, numer poświęcony górcom, numer poświęcony nowej poezji francuskiej, numer poświęcony literaturze bułgarskiej czy numer poświęcony literaturze lubelskiej w R.6, nr 3/4 1938). Wszystkie numery z lat 1933–1939 zawierają wkładki linorytowe Zenona Waśniewskiego. Ostatnim numerem „Kamieny” jaki ukazał się przed wybuchem II wojny światowej był R. 6, nr 10 (60) z czerwca 1939 roku. Czasopismo zostało wznowione w listopadzie 1945 roku w zmienionej sytuacji politycznej ukazywało się do roku 1993.

Poezje publikowali: Franciszka Arnsztajnowa, Józef Czechowicz, Kazimierz Andrzej Jaworski, Antoni Madej, Józef Łobodowski (czasami pod pseud. Józef Mondschein), Czesław Miłosz,

Tadeusz Bocheński, Julian Tuwim, Aleksander Rymkiewicz, Konrad Bielski, Wit Kasperski, Julian Przyboś, Jadwiga Korczakowska, Zdzisław Popowski, Jerzy Pleśniarowicz, Stefan Napierski, Olga Pauksta, Paweł Hertz, Leon Pasternak, Czesław Janczarski, Stanisław Turczyn, Mieczysław Jastrun, Jerzy Gieysztor i inni.

Proza: Bruno Schulz, Józef Nikodem Kłosowski, Tadeusz Bocheński, Władysław Dunarowski, Stanisław Piętak, Bronisław Krystian Wierzejski, Marian Czuchnowski i in.

Publicystyka : Jan Nepomucen Miller, Stefan Napierski, Stanisław Czernik, Jan Brzękowski, Sergiusz Kułakowski, Włodzimierz Pietrzak i inni.

KOZIOŁEK

Tytuł: „**Koziołek**” dwutygodniowy dodatek literacki do „Głosu Lubelskiego”

Redaktor: Marian Pasztelan

Miejsce wydania: Lublin, wydawnictwo „Jan Dominko”, 1938–1939; drukarnia „Głosu Lubelskiego”, ul. Kościuszki 10.

Częstotliwość: dwutygodnik

Format: 38 cm

Numeracja: R.1, nr 1 (30 października 1938)–R. 2, nr 5 (10), 5 marca 1939.

Uwagi: na stronie tytułowej maksyma „Trzeba z żywymi naprzód iść ...”.

Adres redakcji: ul. Kościuszki 10

Stale rubryki: Kolumna poezji; Na własnym podwórku; „Koziołek” bodzie; Koń by się uśmieł; Wśród książek; „Koziołek” odpowiada; Z nożyczkami w rękę; Krytyczny przegląd prasy polskiej.

O dodatku: „Koziołek” był dodatkiem literackim „Głosu Lubelskiego” wydawanym od października 1938 do marca 1939, pod redakcją Mariana Pasztelana. Głównym założeniem pisma miała być pochwała tego, co dobre i ostra krytyka tego, co złe, przyczyniając się tym samym do rozwoju kultury Lublina. Na łamach „Koziołka” pisano o nowoczesnej plastyce scenicznej i jej przeobrażeniach, o tym że publiczność musi swój teatr znać, kochać i być z niego dumna; organizowano konkursy literackie, informowano o jubileuszach lubelskich towarzystw kulturalnych (np. Lubelskiego Towarzystwa Muzycznego), imprezach poświęconych pamięci znanych autorów (np. uroczystość w Teatrze Miejskim poświęcona pamięci Sienkiewicza) czy odczytach (np. Boya-Żeleńskiego pt. *Początki Młodej Polski*). Publikowano prace krytyczne poświęcone twórczości znanych polskich autorów (np. twórczości A. Dygasińskiego czy A. Asnyka), przybliżano sylwetki osób związanych z Lublinem (np. *Lublin w oczach filomaty* – o Onufrym Pietraszkiewiczu), eseje dotyczące estetyki prozy, zawierające uwagi na temat poezji, informujące o dorocznym przyznaniu nagród Związku Zawodowego Literatów Polskich, a także cykl artykułów na temat Uniwersytetu Lubelskiego. Domagano się do utworzenia w Lublinie klubu literackiego a do współpracy przy tym przedsięwzięciu zapraszano Sekcję Literacką Koła Polonistów Uniwersytetu. Nawoływano do obrony kultury i mowy polskiej oraz niesienia prawdziwej kultury na polską wieś zalewaną

popularną pseudokulturą masową. Na kartach „Koziołka” znalazły się liczne wiersze, m.in. EM-JOT-a, Aliny Ziętkówny oraz tłumaczenia poezji francuskiej (np. Gastona d’Armaniaque’a), nowele M. Siemiona. Odnajdziemy też recenzje książek, echa artykułów z czasopism literackich i informacje o laureatach Nagrody Nobla i ważnych osobach kultury polskiej, które odeszły.

Na łamach „Koziołka” publikowali m.in.: Henryk Życzyński, Leon Świerczyński, Mieczysław Markowski, Helena Platta, EM-JOT, Alina Ziętkówna, Mieczysław Markowski, M. Siemion, P. Horbaczewski.

KURIER LUBELSKI

Tytuł: „**Kurier Lubelski**” pismo poświęcone sprawom gospodarczym

Wydawca i redaktor: Kazimierz Szczepański (1925)

Miejsce wydania: Lublin

Częstotliwość: tygodnik

Numeracja: 1925, nr 1 (25 czerwca)

O czasopiśmie: W 1925 roku wychodziło pismo „Kurier Lubelski” poświęcone sprawom gospodarczym, wydawane i redagowane przez Kazimierza Szczepańskiego. Ukazywało się w poniedziałki i dni poświęteczne. W zbiorach bibliotek: BUW i KUL zachował się tylko nr 1 i nie wiadomo ile takich numerów się ukazało (być może tylko ten jeden).

KURIER LUBELSKI

Tytuł: „**Kurier Lubelski**” pismo codzienne

Redaktor i wydawca: Józef Czechowicz (1932); redaktor odpowiedzialny: Jan Miklaszewski

Miejsce wydania: Lublin, Józef Czechowicz, Drukarnia Udziałowa

Format: 26 cm

Numeracja:

R. 10, nr 1 (1 stycznia 1932)–R. 10, nr 329 (30 listopada 1932);

R. 11, nr 1 (22 marca 1937)–R.11, nr 9 (2 kwietnia 1937).

Zmiany redaktorów:

od 12 maja 1932 red. Zygmunt Grochowski;

od nr 179 (1 lipca 1932) red. odp. Zygmunt Grochowski;

od nr 284 (15 października 1932) red. Józef Łobodowski;

od nr 320 (20 listopada 1932) Longin Kozłowski;

wznowiony od 22 marca 1937 pod redakcją J. Łobodowskiego.

Zmiany wydawców: od 15 października 1932 Kazimierz Wójcik

Adres redakcji: pl. Litewski 1

Adres drukarni: pl. Litewski 1

Stale rubryki: Kronika telegraficzna; Przegląd prasy; Z Lublina i okolicy; Ze sportu; Kronika literacka; Nasz felieton; Zgryzty lubelskie albo Zgryzty po lubelsku; Z życia prowincji; Z wydawnictw; Rozrywki umysłowe; powieść w odcinkach; program radiowy; drobne ogłoszenia; reklama.

O gazecie: „Kurier Lubelski” pod redakcją Józefa Czechowicza ukazał się 1 stycznia 1932 roku. Numeracja dziennika i artykuł wstępny M. Biernackiego sugerował ideowe powiązania z dziennikiem ukazującym się w latach 1906–1913 pod tym samym tytułem, który według autora był odzwierciedleniem życia umysłowego ówczesnego Lublina. W artykule wstępnym pt. *Zmartwychwstanie Kuriera* autor stwierdzał, że obecne pismo, jak jego poprzednik, powinno być organem wszystkich obywateli naszego województwa jako platforma swobodnej wymiany myśli, pismo dla wszystkich, którzy chcieliby zabrać głos w ważnych sprawach dotyczących ziemi lubelskiej. *Pismo powinno powstać z życia i stwarzać je znowu, organizując je na wyższej płaszczyźnie* (M. Biernacki). Powołany do życia w czasach wielkiego kryzysu, kierowany raczej do kręgów inteligenckich, nowy dziennik miał przed sobą bardzo trudne zadanie, zwłaszcza że na terenie Lublina bardzo aktywnie działały wydawnictwa warszawskie i łódzkie dysponujące dużym kapitałem. W artykule wstępnym numeru z 3 stycznia 1932 pt. *Dlaczego właśnie Kurjer* Czechowicz pisze o supremacji wielkich dzienników zalewających prowincję swoimi wydawnictwami, które w swoich mutacjach ograniczają się jedynie do podawania zdawkowych informacji o mieście i regionie a czasem wręcz mieszają je z informacją, np. warszawską. Zdaniem Czechowicza prasa ta nie oddawała realiów życia regionu, który miał własny rytm i własne priorytety. Sprawy samorządowe, gospodarcze, kulturalno-oświatowe, jak również tradycje lubelskie i folklor Lubelszczyzny powinny być szeroko omawiane na łamach prasy lokalnej, jak to miało miejsce w ubiegłym dziesięcioleciu. Czechowicz wzywa więc do odnowienia inicjatyw na rzecz miasta i regionu, które uległy zaniechaniu, bo bez aktywnego udziału społeczeństwa szanse na rozwój przemysłu lokalnego zostaną zaprzepaszczone a pozostanie jedynie możliwość utrzymania drobnego handlu i rzemiosła.

Zgodnie z zapowiedzią „Kurier Lubelski” dużo miejsca poświęcał sprawom Lublina i Lubelszczyzny. Na łamach dziennika pojawiały się artykuły dotyczące zjazdów i zgromadzeń organizacji działających na terenie miasta i regionu (np. z życia Związku Legionistów i Peowików, Związku Młodzieży Wiejskiej, lubelskiego oddziału BBWR). Informowano o odczytach dotyczących nowej ustawy szkolnej i oświaty pozaszkolnej, potrzebie walki z bezrobociem, namawiano do oszczędności jako wykładnika życia ekonomicznego czasów kryzysu oraz organizowano akcje zbiórki żywności czy gwiazdkę dla dzieci osób bezrobotnych. Szeroko opisywano ważne wydarzenia odbywające się w mieście (np. uroczyste obchody 552 rocznicy bitwy pod Grunwaldem czy uroczystości imienin marszałka Piłsudskiego). Zastanawiano się, jak tanio i estetycznie rozwiązać kwestię placu Litewskiego, którego wygląd nie licował z rangą miasta. Pisano o znanych artystach lubelskich, o sztukach wystawianych w Teatrze Miejskim, o

organizowanych przez Towarzystwo Muzyczne koncertach symfonicznych, o występach znanego kabaretu „Banda”, o folklorze lubelskim (np. pieśniach młynkowskich) i gwarze lubelskiej ulicy. Pojawił się także cykl artykułów Augusta Grochowskiego pt. *Lubelskie w życiu i twórczości Kochanowskiego*. Na łamach dziennika prezentowano też poezje poetów lubelskich oraz tłumaczenia poezji (z języka angielskiego, francuskiego i rosyjskiego), ciekawe felietony, prozę w odcinkach oraz publicystykę społeczną, polityczną, kulturalną, naukową i sportową. W rubrykach „Z ruchu wydawniczego” i „Kąciku bibliofilskim” informowano i krótko recenzowano nowe wydawnictwa książkowe i czasopisma. Nie brakowało też informacji sensacyjnej, która zawsze ciekawiła czytelników, nawet tych wykształconych. Ciekawą rubryką „Kuriera Lubelskiego” były „Zgryzty lubelskie” redagowane przez Józefa Łobodowskiego podpisującego się pseudonimem Paragraf, w której opisywał różnego rodzaju zaobserwowane ciekawostki z życia miasta, podane w zabawnej, ironicznej, czasem nawet zgryźliwej, formie (np. w nr. 293 zabawna fraszka na temat dziennika „Nowa Ziemia Lubelska” redagowanego przez A. Zajączkowskiego). Wiadomości zagraniczne przedstawiane były w formie krótkich telegramów, w których informowano czytelników np. o pobiciu dyplomatów w Wiedniu, strajkach rzeźników w Niemczech, wyborach prezydenckich w USA, krwawych demonstracjach antysemitów na Uniwersytecie Berlińskim, walkach hitlerowców z bolszewikami czy o nocy długich noży. Wiadomości krajowe prezentowane były w formie felietonu a najczęściej dotyczyły spraw gospodarczo-społecznych np. *O kryzysie w Posce* Kazimierza Steckta, *Organizacja państwowa*, *Senat czy Izba gospodarcza* Mieczysława Biernackiego. Drukowano też sprawozdania z posiedzeń Rady Ministrów i omawiano nowe rozporządzenia i ustawy (np. wywiad w sprawie taryfy celnej). Pisano też o działalności Związków Strzeleckich, sądów pracy, szkolnictwie polskim za granicą czy o nowych taryfach opłat na polskich uczelniach. Poruszano zagadnienia społeczne, kulturalno-oświatowe i prezentowano problematykę historyczną z okresu powstań.

Dziennik był redagowany bardzo ciekawie i dynamicznie, czego dowodem mogą być przedruki jego artykułów w prasie ogólnopolskiej, np. w „Trybunie”. Od października, kiedy to redaktorem gazety został Józef Łobodowski, dziennik nabrał jeszcze większej dynamiki. Na jego łamach pojawiły się artykuły popierające ideologie komunistyczne, występujące przeciwko aktualnemu porządkowi państwowemu a to nie było mile widziane przez lokalne władze. Wkrótce dziennik zbankrutował wskutek pozbawienia go prawa do publikacji ogłoszeń urzędowych według zarządzenia lokalnych władz. Ostatni numer „Kuriera Lubelskiego” ukazał się 30 listopada 1932 roku. Po pięciu latach niebytu „Kurier Lubelski” został wznowiony w wydawnictwie Tadeusza Barańskiego. Redaktorem dziennika został Józef Łobodowski a redaktorem odpowiedzialnym Kazimierz Wójcik. Józef Łobodowski w słowie zapowiadającym deklarował, że wskrzeszony dziennik będzie służył potrzebom Lubelszczyzny i sąsiednich kresów jako trybuna propagandy własnych idei i poglądów, które są zgodne z polską racją stanu i pokrywają się z linią rozwojową polskiej kultury. Każdy numer zawierał artykuł wstępny (felieton) na tematy ważne dla kraju (np. *Na drogach do zjednoczenia*, *Myśl Polski idącej*). Dziennik powrócił do charakteru początkowych numerów z 1932 roku, gdzie w krótkich notatkach podawane były informacje zagraniczne (np. wojna domowa w Hiszpanii, pakt włosko-jugosłowiański, czy spisek na życie Stalina), informacje krajowe, felietony i reportaże (np. wspomnienia *Gran Chaco* czy cykl *Miasto nad morzem*),

powieść w odcinkach (*Tajemnice lekarza* Edgara Wallace'a), przegląd prasy krajowej w rubryce „Na marginesie” oraz stałe rubryki dotyczące Lublina: „Kronika lubelska” podająca aktualne wydarzenia z życia miasta, w tym sensacyjne (np. o organizowanych kursach obrony przeciwlotniczej, o hołdzie młodzieży szkolnej dla Naczelnego Wodza, o wystawach malarstwa), „Kronika Lubelszczyzny” informująca o najważniejszych wydarzeniach w Lublinie, Chełmie, Garwolinie i Tomaszowie Lubelskim. Pojawiła się też cała strona zatytułowana „Plastyka – Kino – Teatr – Muzyka” gdzie były poruszane sprawy kultury lubelskiej, zastanawiano się nad losem Teatru Miejskiego i jego ciężkim położeniu finansowym (artykuł *Światła i cienie* z 2 kwietnia 1937) a także wspomniano biografię zmarłego właśnie Karola Szymanowskiego. Na łamach dziennika znalazły się też felietony dotyczące poezji współczesnej (np. *Współczesna poezja polska – o personalizm i problematykę* M.S.), liczne wiersze poetów polskich (Czesława Miłosza, Jadwigi Gamskiej-Lempickiej, Józefa Łobodowskiego) oraz przekłady poezji (np. Aleksandra Puszkina) i rysunki H. Donga *Lublin w karykaturze*. Podawane były także wiadomości sportowe ogólnopolskie i lokalne w rubryce „Sport w Lublinie” i program radiowy. W 1937 roku ukazało się tylko 9 numerów „Kurier Lubelskiego” gdyż wydawnictwo nie wytrzymało konkurencji z innymi wysokonakładowymi gazetami kierowanymi do zbiorowości z wykształceniem co najwyżej podstawowym, która stanowiła ok. 2/3 potencjalnych czytelników prasy w Lublinie.

Na łamach dziennika znalazły się:

Wiersze m.in.: Józefa Henryka Czechowicza, Józefa Łobodowskiego, Franciszki Arnsztajnowej, Bronisława Ludwika Michalskiego, Antoniego Madeja, Zygmunta Karskiego, Czesława Miłosza, Jadwigi Gamskiej-Lempickiej.

Tłumaczenia poezji w przekładach F. Arnsztajnowej, Tadeusza Bocheńskiego, J. Łobodowskiego, J. Czechowicza.

Publicystyka m.in.: Franciszka Krzysztonia, Józefa Henryka Czechowicza, Józefa Łobodowskiego, Władysława Henryka Wierzbickiego, Janiny Pliszczyńskiej, K. Zakrzewskiego, Kazimierza Steckta, Piotra Dąbrowskiego, Stanisława Pieńkowskiego, A. Jarosa.

Proza autorstwa: F. Arnsztajnowej (nowele), Mariana Piechala, A. Fleszarowej.

LITERATURA I NAUKA

Tytuł: „**Literatura i Nauka**” dodatek „Ziemi Lubelskiej”

Redaktor: Franciszek Araszkiwicz

Miejsce wydania: Lublin, Spółdzielnia Wydawnicza „Placówka Lubelska”, 1927–1928.

Numeracja: 23 czerwca 1927–4 marca 1928.

Format: 46 cm

O dodatku: w ciągu numeracji wydawnictwa głównego od 23 czerwca 1927 ukazywał się dodatek „Literatura i Nauka” redagowany przez Franciszka Araszkiwicza. Łącznie ukazało się 20 numerów sygnowanych datą nominalną, ostatni 4 marca 1928. W dodatku zamieszczano artykuły i recenzje

naukowo-literackie, np. *Powstanie listopadowe w twórczości Stanisława Wyspiańskiego* K. Grafczyńskiego, *O „wyścig pracy” w twórczości poetyckiej: słowo o przeszłości i przyszłości „Reflektora Adama Galisa, Zapomniany powieściopisarz, rówieśnik Prusa* J. Krzyżanowskiego o Władysławie Łozińskim itd. Wiele numerów dodatku poświęcone było twórczości Słowackiego oraz tragizmowi Wyspiańskiego i jego artystycznej twórczości jako malarza i grafika. W dodatku odnajdziemy również felietony z podróży, monografie o Konopnickiej, informacje o stanie badań nad twórczością Prusa, wspomnienie o Władysławie Orkanie czy felieton o kryzysie powojennej książki. Odnajdziemy też fragmenty prozy, zagadnienia z dziedziny polonistyki, przekłady literatury obcej (głównie włoskiej) oraz liczne utwory poetyckie.

Na łamach dodatku wiersze publikowali m.in.: F. Arnsztajnowa, K. Bielski, J. Czechowicz, J.A. Gałuszka, A. Galis, W. Gralewski, J. Szczawiej, W. Żelichowski.

Artykuły publikowali: H. Hahn, F. Kotowski, J. Rabini, A. Galis, A. Madej, K. Grafczyński, W. Żelichowski, J. Krzyżanowski, J. Dickstein-Wieleżyńska, S. Grabiński i inni.

LUCIFER

Tytuł: „**Lucifer**” miesięcznik literacki

Redaktor i wydawca: Dziewanna Włodarska (1921–1922)

Miejsce wydania: Lublin, Drukarnia Udziałowa

Format: 31 cm

Numeracja: R. 1, 1921, nr 1–R .2, 1922, nr 2/4.

Uwagi: w numerze 2/4 (1922) podtytuł „miesięcznik artystyczno-literacki”; od nr 2/4 redaktor i wydawca: Stanisław Zakrzewski.

Okladka (grafika): rysował Jan Włodarski (pomysł rysunku Jan Wydra, malarz); okładka nr 2/4: rysował Jan Wydra.

O czasopiśmie: czasopismo literackie „Lucifer”, pomyślane jako pismo literacko-artystyczne (być może w nawiązaniu do wiersza Tadeusza Micińskiego *Lucifier* a także samej postaci twórcy obdarzonego niesamowitą wyobraźnią, odwagą i ekstrawagancją artystyczną), ukazywało się w latach 1921–1922 pod redakcją Dziewanny Włodarskiej. Sama zapowiedź wydania takiego tytułu wzbudziła sporo kontrowersji, może nie tyle literackich, co moralnych. Pismo w założeniu miało być eksplozją energii twórczej literackiego Lublina a okazało się pismem bardzo ogólnym i nieprzemyślanym, bez jasnego programu literackiego. Dzięki niemu zauważono jednak kształtujące się młode środowisko literackie Lublina, czujące potrzebę samookreślenia się i rozpoznania siebie wśród innych. Pismo publikowało poezje studentów Uniwersytetu Lubelskiego (od prometeizmu do „lucyferyzmu”). Termin *Lucyferyzm* to „pojęcie mocy, które w najgłębszych ciemnościach naszych świecą, jako nadświadome. Wprawdzie od tego świecenia ciarki po skórze przechodzą, a mózg przeciętnego konsumenta tlenu wybiera się na spacer, z którego nie wraca w całości”– T. Miciński. W przypadku tego pisma odnajdziemy jedynie mieszankę elementów romantyczno-modernistycznych.

Wiersze publikowali w nim m.in.: Konrad Bielski (w wierszu *Dytyramb szatański* podpisany jako Wicher-Huraganowicz), Waław Gralewski, Stanisław Grudziński, Czesław Bobrowski, Józef Czechowicz, Dziewanna Włodarska. Artykuł wstępny „Lucifier jawi się...” autorstwa Waława Gralewskiego.

MŁODZIEŻ

Tytuł: „**Młodzież**” pismo lubelskiej młodzieży szkolnej

Redaktor: Waław Gralewski, redaktor odpowiedzialny: Waław Kruszewski.

Miejsce wydania: Lublin, Grono młodzieży szkół średnich, Drukarnia Udziałowa.

Format: 26 cm

Numeracja: nr 1 (luty 1920)–nr 2 (kwiecień 1920)

Adres redakcji: ul. Szopena 15 m. 8

Adres drukarni: Krakowskie Przedmieście 31

Stale rubryki: Kronika; odpowiedzi redakcji; poezja; proza; szkoła a wychowanie; epidemia tańca.

O czasopiśmie: czasopismo „Młodzież” ukazało się w roku 1920 jako pismo młodzieży lubelskich szkół średnich. Pierwszy numer ukazał się w lutym pod redakcją Waława Gralewskiego a numer drugi, kwietniowy, pod redakcją Konrada Bielskiego. Pismo miało być sztandarem skupiającym młodzież we wspólnych ideałach, dzięki którym powinni iść przez życie jako „bojownicy przyszłości”. Mottem numeru pierwszego był cytat z księgi V pt. *O szkole* Andrzeja Frycza Modrzewskiego: „takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży wychowanie”. W artykule wstępnym (autorstwa Apr.) domagano się zastąpienia skostniałej teorii szkolnej praktyką życia szkolnego. Uważano, że zreformowana szkoła powinna z jednej strony rozbudzać w młodzieży wszystko co piękne i szlachetne, z drugiej umożliwiać praktyczne zastosowanie tego co piękne i wzniosłe. Czasopismo miało pokazać dążenia, porywy, myśli i ideały, jakimi kierowała się lubelska młodzież. Ukazały się tylko dwa numery pisma.

Na łamach pisma odnajdziemy poezje Konrada Sergiusza Bielskiego (np. *Sonety wojenne*, *Poemat o Rejtanie*), Waława Gralewskiego. Nowele, esej o tańcu autorstwa Esp.E , felieton o poezji Legionów Polskich czy artykuł (Gralewskiego) o pracy w organizacji harcerskiej, idei harcerstwa i jej początkach.

NOWA ZIEMIA LUBELSKA

Tytuł: „**Nowa Ziemia Lubelska**”

Redaktor: Teodor Kaszyński, 1923–1925.

Miejsce wydania: Lublin, drukarnia J. Paszkowski i S-ka Lubelska.

Częstotliwość: dziennik

Format: 49 cm

Numeracja: R.1, nr 1 (21 listopada 1923)–R. 3 (21), nr 122 (12 maja 1925).

Zmiany redaktorów: od nr 8 (1925) red. Alfred Mossakowski; od czerwca 1924 red. Leopold Janczur.

Uwagi: od 1924 roku numeracja rocznika nawiązuje do poprzedniego tytułu „Ziemia Lubelska”; od 1924 , nr 155 podtytuł: „wychodzące co dzień – niezależne pismo demokratyczne”.

Dodatki: od 1924 „Życie Spółdzielcze”.

Wydawca: Spółdzielnia Wydawnicza „Placówka Lubelska”

Adres redakcji: ul. Kościuszki 8

Adres drukarni: Orła 5

Grafika: rys. i linoryt K. Wiszniewskiego *Cmentarz w Jastkowie* w nr 216 (9–10.08.1924).

Zastąpił: „Ziemia Lubelska”, R. 1, nr 1 (28 stycznia 1906)–R. 19, nr 304 (9 listopada 1923)

Kontynuowany przez: „Ziemia Lubelska”, R. 21, nr 123 (13 maja 1925)–R. 27, nr (30 grudnia 1931).

Stale rubryki: Telegramy; z chwili; z kraju; wiadomości bieżące; z województwa; kursy giełdowe; Z życia Województwa Lubelskiego; z miasta; powieść w odcinkach; reklama, ogłoszenia; nekrologi.

O gazecie: zawieszony dziennik „Ziemia Lubelska”, ze względów formalnych wznowiony pod tytułem „Nowa Ziemia Lubelska”, ukazał się 21 listopada 1923 roku. Redaktorem odpowiedzialnym i wydawcą został Teodor Kaszyński. Nowy dziennik drukowany był w drukarni J. Paszkowskiego przy ul. Orlej 3. „Nowa Ziemia Lubelska” była dziennikiem bardzo uwikłanym w politykę, nie przestając być gazetą informacyjną (np. *Faszyzm i marksizm* S.A. Kempnera czy *Chjeno-Piast doprowadził nas na sam brzeg przepaści* – wywiad z posłem Thuguttem PSL „Wyzwolenie”). Na swych łamach podawał jedynie najistotniejsze wiadomości polityczne z kraju i ze świata, wiadomości gospodarcze, informacje o kursach giełdowych i akcjach bankowych ale też zamieszczał wiadomości sensacyjne (napady, zabójstwa, procesy). Dużo miejsca poświęcał zjazdom legionistów, wizycie J. Piłsudskiego w Lublinie i jego wizji przyszłości kraju. Pojawiła się nowa rubryka „Z życia województwa lubelskiego”, gdzie szeroko omawiano wydarzenia w terenie oraz prezentowano program prac Związku Młodzieży Wiejskiej Województwa Lubelskiego. Informowano o sprawach związanych ze szkolnictwem oraz poświęcano dużo miejsca sprawom rozwoju przemysłu i handlu na terenie miasta i województwa. Publikowano skróty sztuk wystawianych w Teatrze Miejskim, prezentowano przegląd muzyczny wykonywanych utworów przez lokalnych artystów, publikowano poezje (m.in. Juliana Ejsmonda, F. Arnsztajnowej), przedstawiano życie robotnicze i stan rynku pracy w Lublinie, zamieszczano artykuły wstępne i publikacje na tematy społeczne i polityczne. Od czerwca 1924 roku „Nowa Ziemia Lubelska” była drukowana w Spółdzielni Wydawniczej „Placówka Lubelska” a nowym redaktorem został Leopold Janczur. Jak przystało na pismo lokalne adresowane do czytelnika przedkładającego sprawy lokalne ponad problemy ogólnokrajowe czy ogólnoświatowe, była inicjatorem wielu pożytecznych akcji

kulturalnych i charytatywnych. Stanowiła odzwierciedlenie podstawowych tendencji życia publicznego kraju i życia prowincji. Do dawnego tytułu pismo powróciło 13 maja 1925 roku.

NOWA ZIEMIA LUBELSKA

Tytuł: „Nowa Ziemia Lubelska”

Redaktor: Adam Zajączkowski

Miejsce wydania: Lublin, w imieniu Związku Legionistów i Peowiaków Okręgu Lubelskiego Stefan Dymidas, 1932–1933, drukarnia „Popularna”.

Częstotliwość: dziennik

Format: 47 cm

Numeracja: R. 1, nr 1, [20 czerwca?] 1932–R. 2, nr 78, 20 marca 1933.

Wydawcy:

od września 1932: Spółka Wydawnicza w im. Związku Legionistów i Peowiaków Okr. Lub., Zrzesz. Woj. Zw. Pr. Obr. Kob. w Lublinie, Zw. Podof. Rez. Okr. Lub.i Zw. Pol. Mł. Dem. Szk. Wyższ. Okr. Lub. Stefan Dymidas

Zmiany drukarni: drukarnia „Popularna” ul. Zamojska 37; drukarnia „Narodowa”; ostatnie numery w drukarni tygodnika „Zwierciadło” w Chełmie.

Adres redakcji: Narutowicza 35; Żmigród 1

Dodatki: Dodatek Turystyczno-Krajoznawczy, Życie Młodzieży, Dodatek Artystyczno-Literacki.

Grafika: drzeworyty, np.: *Motyw Sukiennic* W. Turczyński, *Kalinowszczyzna* M. Matejuk; katedra lubelska, kamieniczki Lublina itd.

Stale rubryki: Z dnia (później: W paru wierszach; z ostatniej chwili (sprawy administracyjne i sądowe); rozkład jazdy pociągów; kącik fotograficzny; wiadomości sportowe; kronika wypadków i kradzieży; ceduła giełdy zbożowej w Lublinie; ogłoszenia; reklama.

O gazecie: „Nowa Ziemia Lubelska” pod redakcją Adama Zajączkowskiego została założona w czerwcu 1932 roku jako kontynuatorka demokratycznych tradycji swojej poprzedniczki z lat 1906–1931. Powstała w zasadzie jako indywidualna inicjatywa nauczyciela szkoły sztuk plastycznych, Adama Zajączkowskiego. Nowo powstała gazeta skupiała się przede wszystkim na sprawach lokalnych, będąc odbiciem pewnych animozji personalnych (np. *Grafomaństwo* Romana Grzymały-Siedleckiego). Na jej łamach odważnie potępiano szerzący się we władzach szczebla centralnego i lokalnego koniunkturalizm czyli skwapliwe korzystanie pewnych osób z pomyślnej koniunktury, z dobrego układu okoliczności, żeby osiągnąć jak największe korzyści, zrobić karierę itp. Wielu członkom BBWR zarzucano więc oportunistyczny i wzywano do oczyszczenia szeregów „obozu piłsudczyków” z tego typu działaczy. Z linią polityczną pisma solidaryzowało się lokalne środowisko Związku Naprawy Rzeczypospolitej.

Każdy numer zawierał artykuł wstępny dotyczący różnych ważnych według redakcji kwestii

społecznych lub politycznych. W dzienniku poruszano sprawy nacjonalizmu w stosunku do mniejszości narodowych, zagadnień obrony przeciwlotniczej czy działań gminy na rzecz bezrobotnych. Dużo miejsca poświęcano też weteranom powstania styczniowego, działalności „Rodziny Wojskowej” O.K. II Lublin i ogródkom wojskowym. Wiadomości zagraniczne były dość krótkie, podawane (zgodnie z nazwą rubryki) „w paru wierszach” a dotyczyły m.in. rewolucji w Hiszpanii, działaniom bojówek hitlerowskich (np. na międzynarodowym zjeździe kobiet poświęconym ochronie pokoju i wolności) a także wiadomościom sensacyjnym i różnym ciekawostkom. W wiadomościach krajowych przytaczano nowe rozporządzenia z Dziennika Ustaw, pisano o potrzebie pracy społecznej „w imię przebudowy społecznej w duchu zorganizowanego świata pracy w miejsce ustępującego kapitalizmu”, o kryzysie, nędzy i bezrobociu, o podwyżce opłat na polskich uczelniach [dodatek „Życie Młodzieży”, R. 3, nr 4, 22 września 1932], kryzysie rządowym czy odmowie Ameryki w sprawie przesunięcia spłaty polskiego długu, o Związku Strzeleckim i jego weteranach itp. W dzienniku była też drukowana powieść w odcinkach, np. *Róża ruin* Victora Margueritte’a.

Dziennik „Nowa Ziemia Lubelska” ze względu na ciągłą krytykę miejscowego kierownictwa BBWR bardzo często miał konfiskowane nakłady; z czasem władze lubelskie zaczęły wręcz uniemożliwiać druk pisma poprzez zastraszanie lubelskich drukarni, w których był drukowany. Ostatni numer pisma został wydrukowany w Chełmie, w drukarni demokratycznego tygodnika „Zwierciadło” i natychmiast skonfiskowany przez starostę chełmskiego a do miejscowej prokuratury wpłynął pozew karny przeciwko Adamowi Zajączkowskiemu. W ten oto sposób w marcu 1933 roku „Nowa Ziemia Lubelska” zakończyła swój żywot na lubelskim rynku prasowym.

Bardzo ciekawie przedstawiają się dodatki „Nowej Ziemi Lubelskiej” bogato ozdabiane grafiką drzeworytową (np. *Motyw Sukiennic* W. Turczyńskiego, *Kalinowszczyzna* M. Matejuka).

Na łamach dodatku „Literacko-Artystycznego” znalazło się wiele artykułów dotyczących depozytów obrazów „Zachęty” w Muzeum Lubelskim, kwestii sprzedaży gobelinów wileńskich, odczyt Piwockiego o drzeworycie ludowym, komunikat grupy sztuki nowoczesnej „a.r.” (powstałej w 1929 po rozłamie „Praesensu”), kącik bibliofilski pod redakcją Juliana Kota, Varia dotyczące literatury, plastyki, teatru i muzyki oraz wiersze, np. Jana Kapicy, T. Olszewskiego, Władysława Podstawki, Jana Nartowskiego, Józefa Smugi.

Dodatek „Życie Młodzieży” poruszał problemy pracy kulturalnej i społecznej opartej na przebudowie w myśl nowych wartości organizowania świata wśród młodzieży, bezrobocia, a także opłat na uczelniach i w bursach; informował o pracy Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej Szkół Wyższych.

NOWE ŻYCIE

Tytuł: „**Nowe Życie**” dwutygodnik ilustrowany poświęcony literaturze, sztuce i życiu

Redaktor: Konstanty Apollow; od nr 2/3 (15 czerwca 1925) Tadeusz Bocheński.

Miejsce wydania: Lublin, Antoni Żbikowski, 1925, drukarnia „Udziałowa”.

Format: 32 cm

Częstotliwość: dwutygodnik

Numeracja: R.1, nr 1 (10 maja 1925)–R. 1, nr 4 (1 lipca 1925).

Adres redakcji: plac Litewski 1

Adres drukarni: plac Litewski 1

Stale rubryki: Z półek księgarskich; Myśli o kinie; Kronika artystyczna lublina; Przegląd prasy; Rozrywki umysłowe; Z dziedziny kosmetyki; Kącik grafologiczny, filatelistyczny, humorystyczny; Ze świata; Listy do Redakcji i Odpowiedzi Redakcji; reklama.

O czasopiśmie: dwutygodnik „Nowe Życie” ukazywał się od maja do lipca 1925 roku. Numer 1 z maja 1925 pod redakcją Konstantego Apollowa a od nr 2/3 z 15 czerwca 1925 roku pod redakcją Tadeusza Bocheńskiego. W artykule wstępnym redakcja zobowiązywała się dostarczać wyborowe utwory literackie, przejrzyste prace krytyczne, szkice popularnonaukowe i roztrąsania społeczne. Na łamach czasopisma odnajdziemy więc poezje, nowele, powieści i fragmenty utworów scenicznych zarówno literatów polskich, jak i przekłady literatury światowej (np. Sergiusza Jesienina czy Elii Erenburga w tłumaczeniu K.A. Jaworskiego, Piotra Hille w tłumaczeniu J.R. czy przedstawiciela francuskiego parnasizmu, José Marii de Heredia). Dział krytyczny wypełniają przeglądy muzyczne, teatralne, biograficzne oraz sprawozdania z wystaw malarskich i rzeźbiarskich. Odnajdziemy więc szkice Tadeusza Bocheńskiego dotyczące oceny repertuaru muzycznego prezentowanego przez Towarzystwo Filharmoniczne, które oprócz utworów Haydna, Mozarta, Glucka, Liszta oraz polskich twórców, Noskowskiego czy Karłowicza, prezentowały także muzykę niskiej klasy.

Na łamach pisma odnajdziemy też ocenę sezonu teatralnego pod względem warsztatu teatralnego i wykonania (np. ocena rytmiki wiersza). Obok aktualnych wydarzeń artystycznych prezentowano również ogólne zagadnienia estetyczne (np. *O modernizmie muzycznym* Marii Matuszewskiej, *Anatol France* Konstantego Apollowa). Dział społeczny przedstawiał szkice dotyczące np. życia stronnictw politycznych we współczesnym państwie albo przegląd konstytucji krajów europejskich (np. *Wolność sumienia i wyznania w świetle współczesnych konstytucji europejskich* Stanisława Skalskiego). Dział popularnonaukowy prezentował najważniejsze zdarzenia z ostatnich tygodni, zdobycze techniki i ciekawostki z różnych dziedzin.

W czasopiśmie publikowali m.in.:

Poezje: K.A. Jaworski, Tomasz Ptak, Tadeusz Markowski, Jerzy Rawicz, Karol Niżankowski, Tadeusz Bocheński, Stanisław Grudziński, Konstanty Apollow, Jan Wejchert, Wanda Sawicka, Józef Leśniewicz, Waław Ziemiec, M. Dembiński

Przekłady literatury obcej: francuskiej, niemieckiej, rosyjskiej w tłumaczeniu m.in.: J.R., K.A. Jaworskiego.

Opowiadania i nowele: Stanisław Grędziński, Karol Niżankowski, Jan Zdziechowski, Jan Bohuszewicz.

Groteska: Stanisław Grędziński.

OGNISKO NAUCZYCIELSKIE

Tytuł: „**Ognisko Nauczycielskie**” miesięcznik poświęcony sprawom szkolnictwa i oświaty

Redaktor: Benedykt Kubski

Wydawca: Adolf Bandas, 1920–1922

Miejsce wydania: Lublin, (drukarnia Lubelskiej Spółki Wydawniczej)

Częstotliwość: miesięcznik, z wyjątkiem lipca i sierpnia

Format: 24 cm

Numeracja:

R. 1, nr 1 (luty 1920)–R. 1, nr 5 (czerwiec 1920); R. 2, nr 1 (luty 1921);

R. 4, nr 10 (czerwiec 1922).

Uwagi: od nr 2/3 (marzec/kwiecień 1920) drugi podtytuł: „wydawnictwo Sekcji Oświatowej Oddziału Pow. Lubelskiego Związku PNSP” [Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych]

Od R. 2, nr 2 (marzec 1921) drukarnia Stanisława Dżala

Od R. 3 (1921) drugi podtytuł pismo miesięczne poświęcone zagadnieniom pedagogicznym i społeczno-oświatowym.

Od R. 3, nr 1 (1921) wydawca: Oddział Pow. Lubelskiego Związku PNSP w drukarni Stanisława Dżala.

Od R. 3, nr 3 (1921) redaktor: Janina Melhertówna; wydawca: Eustachy Sobolewski (Drukarnia Państwowa).

Od R. 3, nr 6 redaktor: Maria Grzesikówna

Od R. 3, nr 7 redaktor odpowiedzialny: Teodor Wolski; redaktor Maria Grzesik-Czyżowa.

Od R. 4, nr 1 redaktor: Maria Czyżowa.

Redaguje komitet: Bandas Adolf, Grzesikówna Maria, Kubski Benedykt, Oleszek Kazmierz, Szwarczyk Bronisław [i inni].

Adres redakcji: ul. Namiestnikowska 2, komitet redakcyjny.

Drukarnie: drukarnia Lubelskiej Spółki Wydawniczej, od marca 1921: drukarnia Stanisława Dżala (ul Kołłątaja 3); od 1922 roku: Drukarnia Państwowa, Lublin.

Stałe rubryki: Kronika; Z ruchu wydawniczego; Różne; Od redakcji; Reklama.

O czasopiśmie: „Ognisko Nauczycielskie” ukazywało się w latach 1920–1922 pod redakcją Benedykta Kubskiego. Było poświęcone teorii i praktyce życia szkolnego, oświacie pozaszkolnej, sprawom regionalizmu oraz sprawom organizacyjnym. Pismo starało się szukać wzorców idealnej szkoły oraz wskazywać drogi kształtowania młodych umysłów i przygotować młodzież do przyszłego życia społecznego. Na łamach pisma znalazły się więc zarówno zagadnienia społeczno-oświatowe, pedagogiczno-metodyczne, jak i postulaty nowoczesnego nauczania kładące nacisk na rozwój umysłowy młodzieży, nie zaniedbując przy tym spraw związanych z nowoczesnym wychowaniem. Pismo zawierało też sprawozdania ze zjazdów, materiały metodyczne nauczania przedmiotów szkolnych, wymianę doświadczeń pracy oświatowej, artykuły o nauczaniu i metodach nauczania oraz o tym czego, i jak uczyć na kursach dla dorosłych.

OGNISKO NAUCZYCIELSKIE

Tytuł: „**Ognisko Nauczycielskie**” miesięcznik poświęcony teorii i praktyce życia szkolnego, oświacie pozaszkolnej, zagadnieniom samokształcenia i regionalizmu, oraz sprawom organizacyjno-społecznym. Komisja Zarządu Głównego Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Lublinie.

Miejsce wydania: Lublin, Wydawnictwo Komisji Zarządu Głównego Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, 1929-1939, drukarnia Banku Ludowego.

Format: 24 cm

Częstotliwość: miesięcznik (z wyjątkiem lipca i sierpnia). Ukazywał się od września do czerwca.

Numeracja: R. 1, nr 1 (styczeń 1929)–R. 11, nr 10 (106), czerwiec 1939. Od R. 3, nr 1 (21) 1931 dodatkowa numeracja ciągła zeszytów.

Redaktorzy:

od R. 2, 1930, redaktor odpowiedzialny: Czesław Wydech;

od R. 2, nr 9, 1930, redaktor: Franciszek Rusin, redaktor odpowiedzialny: Czesław Wydech; od R. 4, nr 7, 1932, redaktor: A. Madej, redaktor odpowiedzialny: L. Pawłowski,

od R. 8, nr 3, 1935, redaktor: W. Petrykiewicz, redaktor odpowiedzialny: L. Pawłowski,

od R. 9, 1936, redaktor odpowiedzialny: W. Petrykiewicz.

Instytucje sprawcze:

od R. 1, nr 5 (maj 1929) – Komisja Lubelska i Poleska Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych;

od R. 1, nr 7 (września 1929) – Zarządy Okręgowe Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Lublinie i Brześciu n/B;

od R. 2, 1930 – Zarządy Okręgowe Lubelskiego, Poleskiego i Wołyńskiego Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych;

od R. 3, nr 5, maj 1931 – Zarządy Okręgowe Lubelskiego, Poleskiego i Wołyńskiego Związku Nauczycielstwa Polskiego;

od R. 4, nr 6, czerwiec 1932 – Zarządy Okręgowe Lubelskiego i Wołyńskiego Związku Nauczycielstwa Polskiego;

od R. 6, 1934 – Zarząd Okręgu Związku Nauczycielstwa Polskiego w Lublinie.

Zmiany podtytułu:

od R. 3, 1931, podtytuł: miesięcznik poświęcony teorii i praktyce życia szkolnego, oświacie pozaszkolnej, zagadnieniom samokształcenia i regionalizmu oraz sprawom społecznym i organizacyjnym.

Od R. 7, 1935, podtytuł: regionalny miesięcznik Z.N.P. poświęcony sprawom organizacyjnym, zawodowym i społecznym, zagadnieniom oświatowym i szkolnym.

Stale rubryki: dział metodyczno-pedagogiczny; dział oświaty pozaszkolnej; dział prawnosłużbowy; dział poświęcony pracy społecznej; dział organizacyjny; Światła i cienie; dział recenzji

czasopism i książek; przegląd prasy wojewódzkiej; kronika; zapiski bibliograficzne; komunikaty.

O czasopiśmie: „Ognisko Nauczycielskie” ukazywało się w latach 1929–1939 jako pismo związkowe wydawnictwa Komisji Zarządu Głównego Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Lublinie. Nawiązywało do tradycji ukazującego się w latach 1920–1922 czasopisma o tym samym tytule. Pismo było poświęcone wszystkim zagadnieniom, które miały bezpośredni związek z pracą zawodową i oświatową nauczycieli. Przedstawiano w nim prace metodyczno-pedagogiczne poparte praktyką szkolną oraz przegląd aktualnych kierunków wychowawczych i dydaktycznych. Zawierał też informacje o głównych zadaniach prowadzonej szeroko akcji oświaty pozaszkolnej. Znalazły się też w nim omówienia zagadnień związanych z kształceniem i doksztalaniem nauczycieli od strony praktycznej i teoretycznej, ustalenia wspólnych kierunków pracy regionalnej i określenia w nim roli nauczycieli regionu lubelskiego, omówienia i analiza obowiązującego ustawodawstwa szkolnego, a także o roli organizacji społecznych i samorządu i charakterze pracy społecznej nauczyciela. Nie brakowało statystyk i informacji administracyjnych i organizacyjnych w nowym systemie pracy nauczycieli (np. informacje o zjazdach oddziałów regionalnych ZNP Województwa Lubelskiego) a także spraw bieżących (m.in. płacowych). W rubryce *Światła i cienie* zamieszczano obrazy twardej doli nauczycielskiej.

W czasopiśmie publikowali swoje artykuły m.in.: St. Madejowa, L. Pawłowski, Z. Szczawińska, Edmund Schechtel, Czesław Wydech, Feliks Popławski, Julian Sabat, Wł. Pietrykiewicz, Ewa Kościukiewicz, Antoni Kozłowski.

PAMIĘTNIK LUBELSKI

Tytuł: „Pamiętnik Lubelski” organ Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie

Miejsce wydania: Lublin, Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 1930–1938, Drukarnia Państwowa.

Częstotliwość: nieregularny

Format: 25 cm

Numeracja: T.1, za lata 1927/1930 (1930)–T.3, za lata 1935–1937 (1938).

Redaktorzy: Tom 3 za lata 1935–1937 pod red. Zygmunta Kukulskiego.

Uwagi:

Tom 1 wydano z zasiłkiem Kasy im. Mianowskiego, Instytutu Popierania Polskiej Twórczości Naukowej;

Tom 2 wydano z zasiłku Funduszu Kultury Narodowej i Lubelskiego Związku Pracy Kulturalnej;

Tom 3 wydano z zasiłku Funduszu Kultury Narodowej J. Piłsudskiego i Lubelskiego Związku Pracy Kulturalnej.

Stale rubryki: Rozprawy i artykuły; Materiały i Notatki; Wspomnienia; Kronika; Ilustracje

O czasopiśmie: „Pamiętnik Lubelski” wydawany przez Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie ukazywał się w latach 1930–1938. Głównym celem wydawania takiego czasopisma było

pobudzanie, rozniecanie i podtrzymywanie twórczego życia umysłowego w Lublinie, które miało być wizerunkiem pracy naukowej rozwijającej się w mieście. Nie chciano narzucać badaczom przedmiotu badań, chociaż szczególnie mile widziane były przez redakcję prace mówiące o Ziemi Lubelskiej. Stąd w tomie 1 przewaga studiów o charakterze regionalnym, gdzie na 14 publikowanych prac połowa dotyczy dziejów Lublina i regionu lubelskiego (*Zaginione osady w Lubelskim* Zofii Froehlichowej czy *Fragmety z dziejów cenzury lubelskiej 1821–1846* Jana Riabinina). Pozostałe prace, mimo że dotyczyły innych zagadnień niż Lublin i Lubelszczyzna, zostały przygotowane przez osoby pracujące w latach 1927–1930 na terenie Lublina (*Nieco o „Szachach” Jana Kochanowskiego* Juliana Krzyżanowskiego). Od tomu 2 w „Pamiętniku Lubelskim” były również publikowane poezje poetów lubelskich, pojawił się też nowy dział *Kroniki*. Dział ten redakcja utworzyła aby możliwie wszechstronnie zobrazować całokształt współczesnego życia kulturalnego Lublina i Lubelszczyzny pod względem naukowym, literackim i artystycznym. Szczególnie silnie zostały podkreślone momenty budzącego się życia teatralnego, muzycznego i plastycznego, a także prace nad ochroną zabytków i upiększeniem miasta. Na łamach „Pamiętnika Lubelskiego” odnajdziemy poezję oraz rozprawy i artykuły, które wyszły spod piór autorów lubelskich lub z Lublinem związanych, a więc obejmujące dziedziny: historii, historii kultury, literatury i jej krytyki, szkolnictwa, językoznawstwa, sztuki, etnografii oraz matematyki.

Wiersze publikowali m.in.: Antoni Madej, Adam Szczerbowski, Stanisław Komar, Kazimierz Andrzej Jaworski.

Wśród autorów rozpraw znaleźli się: Julian Krzyżanowski, Julian Kot, Henryk Życzyński, Jan Riabinina, Feliks Araszkiewicz, Leon Białkowski, Zofia Froehlichowa, Aleksander Kossowski i inni.

PRZEGLĄD LUBELSKO-KRESOWY

Tytuł: „**Przegląd Lubelsko-Kresowy**” ilustrowany dwutygodnik poświęcony życiu społecznemu, kulturalnemu i gospodarczemu na terenie województw: lubelskiego wołyńskiego i poleskiego

Redaktor i wydawca: Franciszek Głowiński.

Miejsce wydania: Lublin, Dom Wydawniczy Franciszek Głowiński, 1924–1925.

Format: 31 cm

Częstotliwość: 2 razy w miesiącu (wychodził 5. i 20. każdego miesiąca)

Numeracja: R. 1, nr 1 (grudzień 1924)–R. 1, nr 15 (sierpień 1925).

Tytuły według okładki.

Dodatki: Posiadał dodatek literacki od R. 1, nr 10–12. Od nr 13 (czerwiec 1925) tytuł dodatku: *Literatura i Sztuka* dodatek do Nr-u ... „Przeglądu Lubelsko-Kresowego”.

Dodatki zawierały: nowele, powieści (w tym tłumaczenia), wiersze (w tym J. Czechowicza); dział recenzji „Nowe książki”, ilustrowany reprodukcjami sztuki plastycznej.

Stale rubryki: przegląd artystyczny (o teatrze lubelskim, ruchu muzycznym, wydawniczym);

Z salonu „Zachęty Lubelskiej”; Z kroniki towarzyskiej; Życie literackie w Lublinie; Na lubelskim bruku (red. Wandzik); Życie sportowe (red. S.Z.); Z ruchu wydawniczego; recenzje.

O czasopiśmie: „Przegląd Lubelsko-Kresowy” ukazywał się w latach 1924–1925 pod redakcją Franciszka Głowińskiego. Na jego łamach publikowano artykuły nawiązujące do kulturalnego, społecznego i gospodarczego oddziaływania Lublina na życie intelektualne Kresów Wschodnich (zasięgiem obejmował: Lublin, Łuck, Równe, Brześć n. Bugiem, Pińsk). Opisywał też szeroko pojętą historię Lublina i regionu (wydarzenia, architektura, dzieje zamków, warowni, cechów lubelskich, tradycji, obrzędów itd.). Publicystyka pojawiająca się na łamach pisma opisywała potrzeby gospodarcze miasta i regionu, życie społeczne, działalność społeczną i gospodarczą (w tym potrzeby gospodarcze regionu, przywoływała odpowiednie dokumenty prawne), życie towarzyskie i literackie, ruch muzyczny, sztukę plastyczną w Lublinie, bogato ilustrowane reprodukcją fotograficzną malarstwa oraz rzeźby. Artykuły były często opatrzone zdjęciami, portretami (w zależności od tematyki). Pojawiały się też kroniki żałobne oraz reklama.

REFLEKTOR

Tytuł: „**Reflektor**” pismo literacko-artystyczne

Redaktor: Konrad Bielski

Redaktor i wydawca: Waław Gralewski 1923–1925

Miejsce wydania: Lublin, drukarnia „Sztuka”

Format: 25 cm; od nr 1 (listopad 1924) format: 22 cm; od nr 3 (maj 1925) 24 cm

Częstotliwość: nieregularny

Numeracja: 1923 (czerwiec)–1925, nr 3 (maj)

Zmiana: nr 1 (listopad 1924) podtytuł: miesięcznik literacki; od nr 2 (marzec 1925) podtytuł: czasopismo literackie.

Uwagi: Ukazały się ogółem cztery numery pisma (trzy numerowane i pierwszy wydany poza numeracją).

Okładka: nr 3 autor: Michał Ziółkowski; w nr 3 oryginalne drzeworyty Kulisiewicza.

Stale rubryki: Kronika literacka (przegląd czasopism i książek); Reklama

O czasopiśmie: Czasopismo „Reflektor” ukazywało się w latach 1923–1925 pod redakcją Konrada Bielskiego jednego z założycieli grupy poetyckiej o tej samej nazwie. Było to pismo o charakterze literackim wskazujące na awangardowe powiązania poezji z nowoczesną cywilizacją techniczną. Zawierało felietony o tworzeniu i poszukiwaniu nowego świata poetyckiego, o podstawowych zagadnieniach malarstwa współczesnego, o teatrze i kinie współczesnym. Zawierało też utwory beletrystyczne, awangardowe poezje i tłumaczenia poezji, publicystykę, fragmenty prozy, relacje z wystąpień podczas ważnych uroczystości organizowanych w Lublinie. W „Reflektorze” zamieszczano przegląd polskiej prasy literackiej oraz recenzje książek. W pierwszym numerze znalazła się nie podpisana *Opowieść o papierowej koronie* Józefa Czechowicza.

Swoje utwory poetyckie publikowali tu m.in.: Józef Czechowicz, Wacław Gralewski, Kazimierz Andrzej Jaworski, Stanisław Młodożeniec, Stanisław Grudziński.

W „Reflektorze” opublikowano też przemówienie Karola Szymanowskiego wygłoszone podczas obchodów 75 rocznicy śmierci F. Chopina.

W piśmie drukowano:

Publicystykę: *Przeciw ...; Bilans; Film intensywny a literatura* Czesława Bobrowskiego; *Podstawowe zagadnienia malarstwa współczesnego* Wacława Husarskiego.

Prozę: *Opowieść o nowym Robinsonie* Konrada Bielskiego.

Tłumaczenia poezji: Heinricha Marii Rilkego (tłum. Józef Kramsztyk), Włodzimierza Majakowskiego (tłum. Anatol Stern), Guillaume Apollinaire’a (tłum. Adam Ważyk) itd.

REGJON LUBELSKI

Tytuł: **„Regjon Lubelski”** organ Komisji Regionalistycznej Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie

Redaktor naczelny: Feliks Araszkiewicz

Miejsce wydania: Lublin, Komisja Regionalistyczna Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 1928–1929, drukarnia „Przełom”.

Częstotliwość: rocznik

Format: 25 cm

Numeracja: R.1, nr 1 (czerwiec 1928)–R. 2, nr 2 (czerwiec 1929)

Adres redakcji: ul. Niecała 11 m. 12

Okładkę i rysunki do R. 1 wykonał Juliusz Kurzątkowski; okładkę do R. 2 rysował Kazimierz Wiszniewski.

Stale rubryki: Kronika

O czasopiśmie: Rocznik ukazywał się w latach 1928–1929 jako organ Komisji Regionalistycznej Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie pod redakcją dra Feliksa Araszkiewicza. Głównym celem wydawania takiego pisma było poznanie całokształtu życia Lublina i Lubelszczyzny we wszelkich jego przejawach, zarówno na tle przeszłości historycznej, jak i odzwierciedleniu obecnej działalności organizacji twórczych Lublina w życiu państwowym i kulturalnym. W związku z rozbudzeniem ruchu regionalistycznego na terenie Lubelszczyzny i powołaniem do życia Komisji Regionalistycznej TPN w Lublinie do współpracy zachęcano wszystkich, którym leżało na sercu dobro regionu „...obyś Lublinie zrozumiał, że zadaniem Twojem jest nie tylko krytykowanie i gładzenie, ale praca nad szerszą, głębszą budową – oby Ci kiedyś nie było wstyd, żeś placówkę, mogącą być Twoją chlubą, zabił swoją obojętnością” – Leszek Dziach. W rocznikach odnajdziemy wiadomości historyczne (od podań o Lublinie po historię miejsc i zabytków miasta i województwa) ilustrowane fotografią, informacje etnograficzne (np. pasy skórzane na Lubelszczyźnie), echa

wydarzeń z życia młodzieży gimnazjalnej z lat 1902–1905 czy próby syntezy twórczości literackiej lokalnej poetki Franciszki Arnsztajnowej. W stałym dziale „Kronika” były podawane informacje bieżące z działalności towarzystw naukowych i kulturalnych, z ruchu wydawniczego, z wystaw organizowanych w Lublinie i nie tylko, oraz informacje o organizowanych wycieczkach, kursach i uroczystościach a także inicjatywach społecznych organizowanych na rzecz regionu.

R. 2 (1929) zawierał Bibliografię Województwa Lubelskiego za rok 1927 autorstwa Wiktora Hahna. Komitet redakcyjny rocznika stanowili: L. Białkowski, J. Czechowicz, J. Dobrzański, K. Grafczyński, L. Kacykowski, W. Krzyżanowski, J. Kurzątkowski, Z. Kukulski, L. Zengteler, W. Ziółkowski, H. Życzyński.

REKLAMA

Tytuł: „**Reklama**” pismo poświęcone sprawom reklamy; organ Biura Reklamy w Lublinie
kierownik odpowiedzialny: Franciszek Głowiński

Miejsce wydania: Lublin, Biuro „Reklama”, 1919; w latach 1921–1922 drukarnia Biuro Reklama.

Format: 31 cm; od R. 1, nr 2 (5 września 1921): 29 cm, od R. 3 [i.e. 2], nr 5–7 (5 grudnia 1921): 32 cm

Częstotliwość: dwutygodnik

Numeracja: R. 1, nr 1 (15 października 1919); R. 1, nr 2 (5 września 1921)–R. 1, nr 8 (21 grudnia 1922); R. 2, nr 1 (8 stycznia 1922)–R. 2, nr 5–6 (25 marca 1922).

Uwagi:

R. 1, nr 2 (5 września 1921) podtytuł: dwutygodnik poświęcony sprawom reklamy i lubelskim stosunkom gospodarczym: organ Biura Reklamy w Lublinie (red. Albin Kozłowski).

Od R. 1, nr 3/4 (1921) podtytuł: dwutygodnik poświęcony stosunkom gospodarczym i sprawom reklamy. Oznaczony również jako Zeszyt Specjalny na Targi Wschodnie we Lwowie „Przemysł i handel Lubelski” [na okładce oznaczenie: R. 3, nr 5–7].

Od R. 1, nr 5–7 (5 grudnia 1921) podtytuł: dwutygodnik poświęcony stosunkom gospodarczym województwa lubelskiego, Wołynia oraz sprawom reklamy. Oznaczony również jako Zeszyt Specjalny „Poradnik Gospodarczy dla Województwa Lubelskiego i Wołynia”.

Od R. 1, nr 2 (5 września 1921) redaktor Albin Kozłowski

Liczne pomyłki w numeracji, np. na okładce R. 3, nr 5–7 (5 grudnia 1921) a w środku oznaczony jako R. 1, nr 5–7 (5 grudnia 1921).

Kontynuowany przez: Rynek Lubelsko-Wołyński [nr 7 (22 maja 1922)–nr 11/12 (sierpień/wrzesień 1922)]

Stałe rubryki: Kronika informacyjna (ogólna), reklamowa, gospodarcza; wykazy biur ogłoszeń i reklamy w Polsce; reklamy.

O czasopiśmie: „Reklama” to pierwsze w Polsce pismo omawiające sprawy reklamy; ukazywało

się w latach 1919–1922. W 1919 roku było redagowane przez Franciszka Głowińskiego, od 1921 roku było wydawane pod redakcją Albina Kozłowskiego przez Biuro „Reklama” (ul. Kościuszki 8). Od maja 1922 roku zostało zastąpione przez miesięcznik „Rynek Lubelsko-Wołyński”.

Pismo było dostarczane bezpłatnie na terenie całego Województwa Lubelskiego i Wołynia urzędom, instytucjom, stowarzyszeniom, czytelnikom, lekarzom, adwokatom, cukiernikom oraz wszystkim większym firmom handlowym i przemysłowym (w 1922 roku również dla prenumeratorów „Głosu Lubelskiego”, „Ziemi Lubelskiej” i „Dnia Polski”). Nie posiadało charakteru wyłącznie ogłoszeniowego, zawierało artykuły omawiające najskuteczniejsze i najbardziej praktyczne sposoby reklamy, jak również pewne spostrzeżenia i projekty reklam (np. o znaczeniu reklamy, czy warto się ogłaszać w prasie prowincjonalnej itp.). Od 1922 roku oprócz spraw reklamy poświęcony był również sprawom gospodarczym (o gospodarczej przyszłości Lublina, o znaczeniu handlu i przemysłu miasta Lublina, o roli kupiectwa, o firmach lubelskich, o zasobach rolnych i leśnych naszego regionu czy o potrzebie eksploatacji złóż torfowych znajdujących się na Ziemi Lubelskiej), często ilustrowany fotografią. Każdy zeszyt był opatrzony tytułem przewodnim (np. zeszyt gwiazdkowy, rzemieślniczy itp.), w którym dogłębniej były omawiane sprawy uwidocznione w tytule przewodnim (np. ostatni numer czasopisma jest poświęcony reklamie fachowej z artykułem Juliana Kota „Pomysł albo afisz” – R. 2, nr 5–6).

RYNEK LUBELSKO-WOŁYŃSKI

Tytuł: „**Rynek Lubelsko-Wołyński**” miesięcznik poświęcony stosunkom gospodarczym
Województwa Lubelskiego i Wołyńskiego

Redaktor: Albin Kozłowski

Miejsce wydania: Lublin–Luck–Równe, Biuro „Reklama”, 1922, drukarnia Zakładów Graficznych J. Pietrzykowskiego

Format: 31 cm

Częstotliwość: miesięcznik

Numeracja: R. 2, nr 7–8 (maj 1922)–R. 2, nr 10 (czerwiec/lipiec 1922).

Uwagi: R. 2, nr 7/8 (maj 1922) numer specjalny poświęcony Wołyniowi;

R. 2, nr 9 (czerwiec 1922) numer poświęcony odbudowie po zniszczeniach wojennych;

R. 2, nr 10 (czerwiec/lipiec 1922) numer wystawowy wydany z okazji Lubelskiej Wystawy Rolniczo-Hodowlanej z dodatkiem krótkiego przewodnika po wystawie w Lublinie.

Miesięcznik był rozprowadzany bezpłatnie na terenie całego województwa lubelskiego i wołyńskiego oraz w całej Rzeczypospolitej w tysiącach egzemplarzy.

Stanowi kontynuację: „Reklama” (1919-1921)

Kontynuowany przez: „Rynek Prowincjonalno-Kresowy”, 1922

Stałe rubryki: Kronika; Skorowidz większych firm Woj. Lubelskiego; Reklamy.

O czasopiśmie: „Rynek Lubelsko-Wołyński” ukazywał się w roku 1922 pod redakcją Albina Kozłowskiego i był wydawany przez Biuro „Reklama” (ul. Kościuszki 8) jako kontynuacja czasopisma „Reklama”. Od maja 1922 roku pismo zostało zastąpione przez miesięcznik „Rynek Prowincjonalno-Kresowy”. Miesięcznik był dostarczany bezpłatnie na terenie całego Województwa Lubelskiego i Wołyńia oraz w całej Rzeczypospolitej urzędom, instytucjom, stowarzyszeniom, czytelnikom, lekarzom, adwokatom, cukiernikom oraz wszystkim większym firmom handlowym i przemysłowym. Na łamach pisma odnajdziemy informacje o firmach i spółkach akcyjnych na terenie województwa lubelskiego i wołyńskiego, o pilnej potrzebie odbudowy przemysłu na ziemiach wschodnich po zniszczeniach wojennych, o polskim projekcie komunikacji z Rosją, czyli o wszystkim co dotyczyło handlu i przemysłu, a także osadnictwa wojskowego na kresach wschodnich. Zawierał też skorowidz większych firm handlowo-przemysłowych, rozkład jazdy pociągów, najważniejsze adresy lubelskie.

RYNEK PROWINCJONALNO-KRESOWY

Tytuł: „Rynek Prowincjonalno-Kresowy” miesięcznik poświęcony stosunkom gospodarczym województw: lubelskiego, wołyńskiego i poleskiego

Redaktor: Albin Kozłowski

Wydawca: Franciszek Głowiński, 1922

Miejsce wydania: Lublin, drukarnia Zakładów Graficznych J. Pietrzykowskiego.

Format: 31 cm

Częstotliwość: miesięcznik

Numeracja: R. 2, nr 7–8 (maj 1922)–R. 2, nr 10 (czerwiec/lipiec 1922).

Uwagi:

R. 2, nr 7/8 (maj 1922) numer specjalny poświęcony Wołyniowi;

R. 2, nr 9 (czerwiec 1922) numer poświęcony odbudowie po zniszczeniach wojennych;

R. 2, nr 10 (czerwiec/lipiec 1922) numer wystawowy wydany z okazji Lubelskiej

Wystawy Rolniczo-Hodowlanej z dodatkiem krótkiego przewodnika po wystawie w Lublinie.

Miesięcznik był rozprowadzany na terenie powyższych województw oraz w całej Rzeczypospolitej urzędom, instytucjom, stowarzyszeniom, czytelnikom, lekarzom, adwokatom, cukiernikom oraz wszystkim większym firmom handlowym i przemysłowym.

Stanowił kontynuację miesięcznika „Rynek Lubelsko-Wołyński”.

Stale rubryki: Kronika; Województwo Lubelskie; Województwo kieleckie; Województwo Wołyńskie; Województwo Poleskie; Reklamy.

O czasopiśmie: „Rynek Prowincjonalno-Kresowy” ukazywał się w roku 1922 pod redakcją Albina Kozłowskiego i był wydawany przez Biuro „Reklama” (ul. Kościuszki 8) jako kontynuacja czasopisma „Rynek Lubelsko-Wołyński” (dawniej „Reklama”). Pismo było dostarczane bezpłatnie

na terenie województw: lubelskiego, kieleckiego, wołyńskiego i poleskiego oraz w całej Rzeczypospolitej urzędów, instytucjom, stowarzyszeniom, czytelnikom, lekarzom, adwokatom, cukiernikom oraz wszystkim większym firmom handlowym i przemysłowym. Na łamach pisma drukowano informacje o życiu gospodarczym na terenie południowo-wschodniego kompleksu ziem dawnej Kongresówki i Kresów Wschodnich (województwo kieleckie określane jako przemysłowe posiadające zasoby węgla, rudy, przemysł metalowy, garbarski itd.; województwo lubelskie jako posiadające niewielki przemysł ale dobrze rozwinięte rolnictwo, oraz województwa wołyńskie i poleskie jako tereny tylko rolnicze). Tematyka dotyczyła życia gospodarczego, spółdzielczości, organizacji handlu, organizacji sieci kolejowych na terenach Polski południowo-wschodniej.

TECHNIK LUBELSKI

Tytuł: „**Technik Lubelski**” organ Stowarzyszenia Techników Lubelskich

Redaktor odpowiedzialny: K. Danowski

Miejsce wydania: Lublin, Zarząd Stowarzyszenia Techników Województwa Lubelskiego, 1929–1931, drukarnia wydawnictwa „Głos Lubelski”.

Format: 24 cm

Częstotliwość: miesięcznik

Numeracja: 1929, nr 6/7 (październik/listopad)–R. 3, nr 12 (grudzień 1931).

Zmiany podtytułu: od nr 8 (grudzień 1929) podtytuł: organ Stowarzyszenia Techników Woj. Lubelskiego; od R. 3, nr 2/3 (luty/marzec 1931) podtytuł: miesięcznik poświęcony sprawom technicznym Lubelszczyzny.

Zmiany redaktorów: od R. 2, nr 5/6 (maj/czerwiec 1930) redaktor odpowiedzialny: E. Górecki.

Uwagi: od nr 1 (styczeń 1930) numeracja rocznika: R. 2.

Adres redakcji: ul. Powiatowa 1

Stanowi kontynuację miesięcznika „Biuletyn Stowarzyszenia Techników Wojew. Lubelskiego”, nr 1 (styczeń 1929)–nr 5 (maj 1929).

Stałe rubryki: Z kroniki technicznej (Kronika bieżąca); Przegląd czasopism technicznych; Z życia Stowarzyszenia (w tym: Z biblioteki); Nadesłane; Zawiadomienia i komunikaty (listy redakcji, zawiadomienia o kongresach i kursach doształcających itp.)

O czasopiśmie: miesięcznik „Technik Lubelski” stanowił kontynuację wydawanego wcześniej „Biuletynu Stowarzyszenia Techników Wojew. Lubelskiego” pod redakcją K. Danowskiego. W artykule wstępnym oprócz zmiany tytułu i szaty graficznej redakcja zapowiedziała też nowy sposób doboru treści, uwydatniający regionalny charakter pisma a jednocześnie poruszający w sposób fachowy zagadnienia techniczne w oparciu o najnowsze trendy światowej techniki. Pisano o projektach nowych przepisów budowlanych, projekcie ustawy o przysięgłych inżynierach i technikach melioracyjnych, projekcie ustawy o funduszu drogowym, projekcie ustawy dotyczącej finansowania ruchu budowlanego w celu umożliwienia łatwiejszego rozwoju budownictwa

mieszkaniowego w miastach itd. Wprowadzono nowe działy dotyczące prac budowlanych i architektonicznych wykonywanych na terenie województwa lubelskiego (Kronika miejscowa: *O barwę w architekturze starego Lublina* Tadeusza Witkowskiego). Na łamach czasopisma znalazły się więc artykuły o prawidłowej organizacji służby technicznej w samorządach powiatowych, kalkulacji kosztów i zalecanych wymogów przy oświetlaniu biur, fabryk, szkół czy warsztatów. Pisano też o zastoju w przemyśle naszego województwa i powiększającym się w związku z tym bezrobociem. Dostrzegano brak wykwalifikowanych pracowników budowlanych więc informowano o szkolnictwie doksztalającym dla robotników budowlanych, palaczy a także dla inżynierów i techników. Pisano o potrzebie rozbudowy np. gazowni miejskiej czy wyposażenia rzeźni miejskiej w nowoczesne urządzenia techniczne, regulacji rzeki Bystrzycy a także o budowie pływalni na wolnym powietrzu połączonej z plażą przy jej lewym brzegu. Entuzjastycznie pisano o centrali telefonicznej jako najszybszym środku przekazu informacji, określając ją jako „nerw miasta”, o wzrastającym ruchu abonentów Lublina oraz sieci telefonicznej PAST, a także o stanie radiofonii w województwie lubelskim. Dużo też pisano o gospodarce drogowej regionu, ruchu autobusowym i konserwacji szos – czyli jak przystosować nasze drogi do potrzeb związanych z powiększającym się ruchem pojazdów mechanicznych, jakie są systemy nawierzchni asfaltowych i co powoduje ich niszczenie, a także jak przy budowie dróg wykorzystać krajowe surowce. Informowano o krajowych i międzynarodowych kongresach i zjazdach inżynierów, a także prezentowano referaty wygłoszone za zebraniach Stowarzyszenia Techników w Lublinie (np. *Rola i zadania inżyniera w społeczeństwie*). Prezentowano też ciekawe artykuły z pism technicznych tłumaczone z języka angielskiego (np. *Porty lotnicze w małych miastach* D.M. Backera dotyczący organizacji i wyboru miejsca dla lotniska).

Ostatni numer miesięcznika, R. 3, nr 12, ukazał się w grudniu 1931 roku.

W „Techniku Lubelskim” publikowali znani inżynierowie lubelscy, m.in.: K. Jankowski, A. Kozłowski, J. Myśliwski, J. Wasilewski, J. Modrzejewski, G. Woysław, J. Siennicki, F. Limbach, Al. Gruchalski, J. Modrzejewski, T. Witkowski, K. Danowski.

TRYBUNA

Tytuł: „**Trybuna**” pismo młodej demokracji, wychodzi 1-go i 15-go każdego miesiąca

Redaktor: Józef Łobodowski

Miejsce wydania: Lublin, Z. Chomicz, 1932–1934, drukarnia „Ludowa” J. Popiela

Format: 25 cm

Częstotliwość: miesięcznik: 1932, nr 8–1934, nr 11; dwa razy w miesiącu: 1932, n 1–7.

Numeracja: R. 1, nr 1 (1 marca 1932)–R.3, nr 11 (kwiecień 1934).

Uwagi: częste zmiany redaktorów i wydawców:

od nr 5 (1934) – Józef Falandysz;

od nr 7 – red. Władysław Wąchała, wydawca Jan Iracki, drukarnia „Sztuka”, ul Kościuszki 8; od nr

9 – redagował komitet w składzie: Józef Berner, Józef Falandysz, Tadeusz Sobiński, Władysław Wąchała; redaktor odpowiedzialny: Władysław Wąchała;

od nr 10 – zmiana wydawcy: Mieczysław Kufel, drukarnia „Polonia”.

Redakcja: ul. Staszica 41

Drukarnie:

Drukarnia „Ludowa” J. Popiela, ul. Krakowskie Przedmieście 60; drukarnia „Popularna”, ul. Zamojska 37; drukarnia „Sztuka”, ul. Kościuszki 8; Zakłady Graficzne J. Pietrzykowskiego, ul. Kościuszki 4; drukarnia „Polonja”.

Grafika (wklejka) – nr 3 z rysunkiem Czesława Stefańskiego *rekonstrukcja Bramy Krakowskiej*.

Okladka: nr 1–3 autor: Witold Chomicz; nr 4 i 6 w linoleum autor: Jan Samuel Miklaszewski; nr 5 ,7 i 10 w linoleum autor: Czesław Stefański; nr 8 i 11 autor: Antoni Falkiewicz; nr 9 autor: Władysław Jagiełło.

Stale rubryki: Noty; Nowe wydawnictwa; (Lubelska) Kronika akademicka; pro domo sua; Zapowiedzi wydawnicze, informacje o imprezach kulturalnych.

W nr 6 znalazła się *Ballada z tamtej strony* J. Czechowicza.

O czasopiśmie: czasopismo „Trybuna” było w zasadzie organem młodej demokracji lubelskiej walczącej o wyzwolenie człowieka z całego dotychczasowego porządku, i nową moralność społeczeństwa kapitalistycznego. Zawierało publicystykę dotyczącą demokracji społecznej, przebudowy życia i ustroju państwa polskiego w myśl zasad demokracji społecznej. Na łamach pisma podejmowano też próby kreowania Lublina jako ośrodka postępowej myśli społecznej, w nawiązaniu do tradycji z przed kilkunastu laty, kiedy to Lublin był żywym ośrodkiem postępowej myśli społecznej. Drukowano także artykuły dotyczące zagadnień prawnych (np. o ustroju adwokatury lubelskiej, o prawie małżeńskim, potrzebie reorganizacji wymiaru sprawiedliwości czy nowym ustawodawstwie społecznym). Nie brakowało artykułów dotyczących nowego oblicza sztuki ze szczególnym uwzględnieniem sztuki proletariackiej, poezji (np. *Nowe rymowania* Józefa Smugi) i literatury (np. *Słowa o literaturze* Aleksandra Flisa). Odnajdziemy też liczne poezje młodych literatów lubelskich, recenzje oraz krytykę literacką. Stałym elementem czasopisma były zapowiedzi wydawnicze z krótkim wprowadzeniem, oraz informacje o imprezach kulturalnych.

Artykuły wstępne autorstwa Józefa Łobodowskiego (np. *Król węgiel, Niech żyje antysemityzm*).

Publicystyka, m.in.: *Na marginesie projektu prawa małżeńskiego* Józefa Falandysza; *Dzieci w rynsztoku, Europa na szczycie wieży Babel* Józefa Brenera).

Wiersze, m.in.: Jerzy Łobodowski, Bronisław Ludwik Michalski, Józef Czechowicz, Antoni Madej, Aleksander Filiks, Józef Bujnowski.

W SŁOŃCE

Tytuł: „**W Słońce**” dwutygodnik poświęcony literaturze, sztuce, nauce i życiu. Wydawnictwo młodzieży szkolnej Gim. im. H. J. Zamoyskiego w Lublinie

Redaktor odpowiedzialny: Paweł Gdula

Miejsce wydania: Lublin, 1928–1939, drukarnia J. Popiela

Format: 31 cm

Częstotliwość: nieregularny

Numeracja: R. 1, nr 1 (1 maja 1928)–R. 5, nr 2 (marzec 1935); R. 7, nr 1 (maj 1936)–R. 11, Nr 5/6 (1939).

Uwagi:

Od R. 4 (1933) podtytuł: czasopismo poświęcone zagadnieniom społecznym, literaturze, sztuce, nauce i życiu szkolnemu.

Od R. 4 (1933) redaguje komitet, redaktor naczelny: Michał Szyszko.

Od R. 4 (1933) drukarnia: Drukarnia Polska.

Od R. 5, nr 2 (1935) redaktor: St. [Stanisław] Pęczalski; drukarnia: drukarnia „Narodowa” Leona Milarskiego.

Nr 1 (1936) podtytuł: czasopismo młodzieży lubelskich szkół średnich.

Od R. 7, nr 1 (1936) redaktor naczelny: Kazimierz Kokosiński; wydawca: Samorząd Uczniów Państw. Gimn. im. Hetm. J. Zamojskiego w Lublinie.

Od R. 9, nr 2/3 (1937) wydawca: Liga Morska i Kolonialna.

Od R. 9, nr 3/4 (1937) podtytuł: czasopismo młodzieży lubelskich szkół średnich.

Od R. 10, nr 4/5 (1938) redaktor: Igor Siekierycki; wydawca: Międzyszkolny komitet redakcyjny.

Od R. 8, nr 1/2 (1936) podtytuł: czasopismo młodzieży szkół lubelskich.

Od R. 11 (1939) drukarnia: Zakłady Graficzne J. Pietrzykowskiego w Lublinie.

Od R. 8, nr 1/2 (wrzesień 1936) równoległe numeracja ciągła zeszytów.

Adres redakcji: ul. Ogrodowa 10, Gimnazjum Zamoyskiego (głównie uczniowie)

Drukarnia J. Popiela, Krakowskie Przedmieście 60.

Stałe rubryki: Książka–Teatr–Kino; Recenzje; Sport; Wiadomości; kronika szkolna, kącik radiowy.

O czasopiśmie: czasopismo „W Słońce” ukazywało się w latach 1928–1939 pod redakcją Pawła Gduli. W komitecie redakcyjnym zasiadał też uczeń siódmej klasy, późniejszy poeta lubelski, Józef Łobodowski, który zachęcony na lekcjach przez Pawła Gdulę, wypełniał swoimi utworami dział literacki. Powstało jako szkolne pismo poświęcone literaturze, później również poruszające zagadnienia społeczne oraz zawierające rozszerzony dział z życia szkolnego. Pismo miało ambicję wyjścia na cały teren młodzieży lubelskiej. Na jego łamach drukowano publicystykę młodzieży szkolnej: początkowo poświęconą literaturze i sztuce, wiersze (poezja uczniowska), eseje (np. o poezji współczesnej) i opowiadania oraz artykuły poświęcone życiu i sprawom szkolnym (np. informacje sportowe czy kulturalne organizowane przez uczniów), później poszerzoną dodatkowo o zagadnienia społeczne. Pisano o nowościach wydawniczych, wydarzeniach kulturalnych, oceniano nowe wydawnictwa na rynku, recenzowano książki i czasopisma; na końcu zawsze znajdowały się odpowiedzi redakcji.

Głównym działem w piśmie była „Literatura i Sztuka” wypełniona wierszami społeczności uczniowskiej lubelskich szkół średnich oraz poezjami Józefa Łobodowskiego podpisanymi pseudonimami, np. Brodzki, Rysz. Niwiński, Stanisław C-ski.

Jednym z najbardziej aktywnych autorów pisma był Jerzy Pleśniarowicz. Publikowali w nim m.in. Kazimierz Kokosiński, Stefan Skoczyła, Igor Siekierycki, Alfred Bier, Wiesław Choiński, Julia Hartwig, Jadwiga Strachówka.

Okładki w linoleum: Stefan Piotrowski, H. Romanowski i inni.

ZIEMIA LUBELSKA

Tytuł: „**Ziemia Lubelska**”

Redaktor i wydawca: Tadeusz Kostecki

Miejsce wydania: Lublin, 1906-1923

Częstotliwość: dziennik; od 4 sierpnia 1915 do 1918 roku wychodził dwa razy dziennie jako wydanie poranne i popołudniowe.

Format: 49 cm

Numeracja: R.1, nr 1 (28 stycznia 1906)–R. 2, nr 164 (20 czerwca 1907); w okresie od 21 czerwca do 6 listopada 1907 roku tytuł zawieszony.

R. 2, nr 165 (7 listopada 1907)–R. 19, nr 304 (9 listopada 1923)

Adres redakcji: ul. Kościuszki 8

Zmiany redaktorów:

od nr 158 (1907) redaktor i wydawca: Jan Janiszewski;

od nr 140 (1909) redaktor i wydawca: Daniel Śliwicki;

od nr 245 (1913) redaktor: Irena Śliwicka;

od nr 103 (1921) redaktor: Leon Radziejowski;

od nr 213 (1921) redaktor: Henryk Łubieński;

od nr 226 (1921) redaktor: Stanisław Kupczyński;

od nr 327 (1921) redaktor: Zygmunt Kielb;

od nr 87 (1922) redaktor: Jan Ruczyński;

od nr 70 (1923) redaktor: Tytus Czaki;

od nr 170 (1923) redaktor: Teodor Kaszyński.

Zmiany podtytułów:

od nr 117 (1910) podtytuł: dziennik polityczny, społeczny, ekonomiczny i literacki;

od 1922 roku podtytuł: pismo codzienne, polityczne, społeczne i literackie.

Wydawcy: od nr 103 (1921) Spółka Wydawnicza „Ziemia Lubelska”, w 1922 roku wydawnictwo „Ziemia Lubelska” Mikołaj Łazecki.

Drukarnie: Bolesław Drue, ul. Pijarska 5; w 1912 roku: drukarnia „Estetyczna”, od 1921 roku Spółka Wydawnicza „Ziemia Lubelska”.

Uwagi: między numerami 164 (21 czerwca 1907) a 165 (6 listopada 1907) wychodził „Lublinianin”.

W latach 1914–1920 ukazywały się wydania poranne i popołudniowe z wyjątkiem niedziel, świąt i dni poświęconych.

Jednodniówki: były wydawane po zawieszeniu „Ziemi Lubelskiej” – „Wiadomość Lubelska” (10 XI 1923), „Na Świecie” (11 XI 1923), „Wszystko Mija” (12 XI 1923), „Wniosek Prosty” (13 XI 1923), „Wiadomość Lublina” (14–17 XI 1923), „Placówka Lubelska” (18–20 XI 1923).

Dodatki: dodatki nadzwyczajne w latach 1918–1919 (zazwyczaj jednostronny druk); od 1921 roku „Tygodnik Artystyczno-Literacki” pod redakcją Daniela Śliwickiego; „Wychowanie i Szkolnictwo”.

Adres redakcji: ul. Kościuszki 8

Zastąpiony przez: „Nowa Ziemia Lubelska”, R. 1, nr 1 (21 listopada 1923)–R. 3, nr 122 (12 maja 1925)

Stale rubryki: Telegramy; z chwili; z kraju; wiadomości bieżące; z województwa; kursy giełdowe; wieści ze stolicy; listy do redakcji

O gazecie: dziennik „Ziemia Lubelska” ukazywał się w latach 1906–1923. Wydawcą i redaktorem dziennika był Tadeusz Kostecki. Pierwszy numer pojawił się z informacją, że nowy tytuł „Ziemia Lubelska” będzie rozprowadzany zamiast zawieszonych z rozkazu generał-gubernatora Lubelskiego trzech innych dzienników: „Gazety Lubelskiej”, „Gońca Lubelskiego” i „Dziennika Lubelskiego”. Warunkiem uzyskania koncesji na druk pisma była zgoda na publikowanie artykułów o odbywających się wtedy wyborach do Dumy. Dość szybko, bo od marca 1906 roku, uzyskano pozwolenie na rozszerzenie tematyki gazety o wiadomości zagraniczne, sprawy lokalne i możliwość przedruków artykułów z innych gazet ogólnopolskich. Powstały wtedy stałe rubryki, takie jak: „Telegramy z zagranicy”, „Listy do redakcji”, „Z Ziemi Lubelskiej” oraz reklamy (firm i magazynów). Znaczną część miejsca poświęcano problemom agrarnym, pisano o sadownictwie dworskim i włościańskim, o działalności kółek rolniczych, o Centralnym Towarzystwie Rolniczym. Od 1907 roku w „Ziemi Lubelskiej” pojawia się poezja, swoje utwory zamieszczali m.in. Maria Konopnicka i Teofil Lenartowicz. Od 21 czerwca do 6 listopada 1907 dziennik „z przyczyn od redakcji niezależnych” był zawieszony. Między numerami 164 i 165 ukazywał się „Lublinianin”. W latach 1913–1914 na łamach dziennika pojawiały się też polemiki z innymi gazetami, głównie „Codziennym Kurierem Lubelskim” redagowanym przez Mieczysława Biernackiego. Od 4 sierpnia 1914 do końca 1920 roku gazeta ukazywała się dwa razy dziennie: jako wydanie poranne i popołudniowe. Dominowały w niej informacje i wydarzenia z guberni lubelskiej, w której skład wchodziły powiaty: lubelski, biłgorajski, hrubieszowski, zamojski, lubartowski, janowski, krasnostawski, puławski, tomaszowski i chełmski. W latach dwudziestych zaczęły pojawiać się nowe stałe rubryki: „Kronika” o wydarzeniach w mieście i guberni (informacje o zebraniach, odczytach, echa imprez organizowanych w mieście, sprostowania itp.), „Lublin” (np. rozważania o gospodarce miejskiej, zwalczaniu anarchii na terenie miasta, reformie administracji lokalnej,

historii cechów lubelskich, otwarciu Muzeum Lubelskiego itp.) „Z kraju”, „Z ostatniej chwili”, „Z Warszawy”, „Kronika polityczna”, „Kącik humorystyczny”. Ukazywało się też dużo artykułów poruszających tematy polityczne (np. wywiady *U Marszałka Piłsudskiego* czy *Naczelnik państwa o bolszewizmie* – wypowiedź J. Piłsudskiego z 1919 roku, czy o zagrożeniu ze strony Ukraińców), społeczne (np. *O obowiązku szkolnym* K. Juszcakowskiego czy artykuły dotyczące kwestii żydowskiej) i literackie (np. *Henryk Ibsen* M. Paciorkiewicza, poezje Jagienki spod Lublina czy J.N. Woźniaka). Pisano też o Polskiej Macierzy Szkolnej, zjazdach nauczycieli szkół powszechnych a także o lubelskich wystawach architektonicznych, historii cechów lubelskich. Pojawiały się też polemiki z lokalnym „Głosem Lubelskim” i ostra krytyka władz lokalnych.

Ostatnim redaktorem „Ziemi Lubelskiej” przed zawieszeniem w roku 1923 roku był Teodor Kaszyński. Zamieszczał on artykuły wstępne i publikacje na tematy społeczne i polityczne. Znany był z ciętego języka i krytycznych artykułów pod adresem rządu, np. *Ciszej nad tą trumną* i innych. W związku z tym dwukrotnie w październiku 1923 roku znaczna część nakładu pisma została skonfiskowana. Po zawieszeniu „Ziemi Lubelskiej” w 1923 roku ukazywały się jednodniówki: „Wiadomość Lubelska”, „Na Świecie”, „Wszystko Mija”, „Wniosek Prosty”, „Wiadomość Lublina”, „Placówka Lubelska”.

Zasadniczo do 1923 roku „Ziemia Lubelska” była pismem głównie o charakterze ogólnoinformacyjnym, w którym zamieszczano dużo wiadomości o charakterze lokalnym, chociaż zdarzały się także artykuły problemowe (np. *Sny marzyciela: kwestia żydowska* Framata, *Granice działalności państwa* Adama Bergera) i od czasu do czasu drobne utwory literackie (np. *W mrocznych krągach duszy* K.A. Jaworskiego). Zasadniczo gazeta była zaliczana do wpływowej bezpartyjnej prasy demokratycznej, nie licząc okresu po 1918 roku, kiedy ówczesny redaktor D. Śliwicki skierował swoje sympatie ku Narodowemu Zjednoczeniu Ludowemu i zgodnie z linią tego stronnictwa głosił hasła kompromisu między partiami centrum a obozem Piłsudskiego.

Z załączanych do dziennika dodatków na uwagę zasługuje „Tygodnik Artystyczno-Literacki” pod redakcją Daniela Śliwickiego poświęcony zagadnieniom kultury, sztuki i historii literatury. Można w nim odnaleźć artykuły o inicjatywie powołania Polskiego Instytutu Narodowego autorstwa Stanisława Jasińskiego, rozważania na temat utworów Słowackiego (*O poemacie przezwycięzeń* Janusza Miketty) czy twórczości Tadeusza Śliwińskiego (*Malarz-Lublinianin*) a także nowele (np. *Klasztor pereł*), wiersze (np. wiersz Witolda Mogielnickiego z cyklu *Tatry*), humor i satyrę.

ZIEMIA LUBELSKA

Tytuł: „**Ziemia Lubelska**” wychodzące codzień niezależne pismo demokratyczne

Redaktor: Alfred Mossakowski

Miejsce wydania: Lublin, Spółdzielnia Wydawnicza „Placówka Lubelska”, 1925–1931.

Częstotliwość: dziennik

Format: 46 cm

Numeracja: R. 21, nr 123 (13 maja 1925)–R. 27 (30 grudnia 1931)

Zmiany redaktorów:

od nr 65 (1926) redaktor: Antoni Kobiałko;
od listopada 1926 redaktor: Antoni Lambach;
od nr 3 (1927) redaktor: Tadeusz Garztecki;
od nr 315 (1927) redaktor: Edward Jarzębowski;
od nr 316 (1927) redaktor: Józef Falandysz;
od 1928 redaktor: Antoni Wieczorkiewicz;
od nr 275 (1928) redaktor: Franciszek Matuszewski;
od nr 255 (1929) redaktor: Kazimierz Pieniążek.

Zmiany podtytułu:

od nr 184 (1926) – niezależny dziennik demokratyczny;
od nr 316 (21 listopada 1927) – pismo codzienne;
od nr 76 (1929) – pismo codzienne.

Wydawcy: od nr 116 (1928) Lubelskie Towarzystwo Wydawnicze „Przełom”.

Dodatki: w 1927 niesamoistny dodatek dwutygodniowy „Literatura i Nauka” pod red. Franciszki Arnsztajnowej a następnie pod redakcją Feliksa Araszkiwicza.

Ponadto: „Z Tygodnia. Dodatek ilustrowany”; w 1930 roku dodatek literacki Związku Literatów „Kadra” pod redakcją Jana Szczawieja; w 1930 roku „Biuletyn Informacyjny BBWR Sekretariatu Wojewódzkiego w Lublinie” oraz „Życie Młodzieży”.

Adres redakcji: ul. Kapucyńska 4 (obok Hotelu Polskiego) a następnie na ul. Kościuszki 8.

Drukarnia: od 1928 roku drukarnia „Przełom” przy ul. Kościuszki 2

Stale rubryki: Telegramy; z chwili; z kraju; wiadomości bieżące; z województwa; kursy giełdowe; kronika miejska; nekrologi.

O gazecie: dziennik „Ziemia Lubelska” powrócił do swego pierwotnego tytułu 13 maja 1925 roku pod redakcją Alfreda Mossakowskiego. Głównym zadaniem wznowionej gazety było informowanie o wszelkiego rodzaju przejawach życia politycznego, społecznego, gospodarczego, kulturalnego i sportowego zarówno w kraju, jak i za granicą. W 1926 roku redakcję gazety przejął Antoni Kobiałko. Po przewrocie majowym sympatie gazety zaczęły wyraźnie sterować ku obozowi belwederskiemu, działając na rzecz *szerzenia idei państwowej o kierunku niezależnie demokratycznym oraz szerzenia propagandy na Kresach Wschodnich w celu duchowego, gospodarczego i politycznego zjednoczenia mieszanej ludności Kresów z Państwem Polskim*, poglądami było zbliżone do Związku Naprawy Rzeczypospolitej. Trzymając się linii prorządowej, „Ziemia Lubelska” od 1928 roku była w zasadzie podstawowym źródłem informacji o BBWR. Na jej łamach publikowano niemal entuzjastyczną ocenę wewnętrznej sytuacji Polski i działań BBWR przy jednoczesnym krytykowaniu działań endecji, co czyniło z niej rzecznika określonej filozofii politycznej i programu działania. Gazeta poświęcała też dużo miejsca sprawom lokalnym

związanym ze szkolnictwem oraz sprawom rozwoju przemysłu i handlu na terenie miasta i województwa a także zamieszczała artykuły wstępne i publikacje na tematy społeczne i polityczne. W latach 1926–1928 co prawda wolność prasy została ograniczona dekretem prezydenta ale nastroje społeczne w znacznej mierze kształtowała poprawa sytuacji gospodarczej. W listopadzie 1926 roku nowym redaktorem dziennika został Antoni Lambach; zmienił się również podtytuł na „niezależny dziennik demokratyczny”. Po dwóch miesiącach, od stycznia 1927 roku nastąpiła kolejna zmiana redaktora na Tadeusza Garzteckiego i pojawiła się czerwona winieta tytułu. Od 1927 roku „Ziemia Lubelska” oficjalnie zadeklarowała się po stronie sanacji. Została też wyznaczona jako główny organ publikacyjny dla ogłoszeń wszystkich instytucji państwowych. Na łamach gazety coraz częściej ukazywały się polemiki z endeckim „Głosem Lubelskim”, ocenianym jako wydawnictwo nastawione na sianie fermentu i niezadowolenia. Od 23 czerwca 1927 roku pojawił się dodatek „Literatura i Nauka” pod redakcją Franciszka Araszkiewicza, w którym zamieszczano artykuły i recenzje naukowo-literackie (m.in. F. Kotowskiego, J. Krzyżanowskiego, W. Gralewskiego, J. Riabinina czy W. Hahna), wiersze poetów ogólnopolskich i lubelskich (np. F. Arnsztajnowej, K. Bielskiego, J. Czechowicza) oraz przekłady literatury obcej. Podczas wyborów do Rady Miejskiej w 1927 roku i wyborów parlamentarnych w roku 1928 „Ziemia Lubelska” agitowała za głosowaniem na listy prorządowe i poświęcała dużo miejsca wyborom w rubryce zatytułowanej „W młynie przedwyborczym”. W 1928 roku funkcję redaktora objął Antoni Wieczorkiewicz. Wzorem dzienników warszawskich do wydania niedzielnego zaczął się ukazywać dodatek ilustrowany „Z Tygodnia”. Pojawiły się też nowe stałe rubryki: „Na lubelskim bruku”, „Kronika miejska”, „Wiadomości giełdowe”, „Rynek towarowy w Lublinie”, „Z teatru miejskiego” oraz nekrologi. W kwietniu 1929 roku redaktorem gazety został Kazimierz Pieniążek.

Na swoich łamach gazeta agitowała do zapisywania się do Związków Strzeleckich, przybliżając ideę wychowania obywatelskiego; pisała o bezpodstawnej nienawiści partyjnych pism opozycyjnych wobec rządzącego obozu sanacyjnego, o sytuacji finansowej Lublina, stabilności cen żywności, sytuacji w przemyśle maszyn rolniczych naszego regionu jak też o wszelkiego rodzaju sensacjach i zdarzeniach kryminalnych. Pojawił się też nowy dział, „Głos Nałęczowski”, informujący o życiu w uzdrowisku a także artykuły o rozpoczętych budowach szkół powszechnych na terenie Lubelszczyzny oraz strona poświęcona lubelskiemu życiu sportowemu. Aby nie tracić starych, a pozyskać nowych czytelników, a także jak najmniej odczuć skutki kryzysu gospodarczego, w 1930 roku pojawił się nowy dodatek literacki Związku Literatów „Kadra” pod redakcją Jana Szczawieja. Od 25 września 1930 roku J. Czechowicz prowadził w dzienniku kolumnę literacką; czasem była to wkładka (np. wydrukowana na czerwonym papierze i poświęcona problematyce pracy). Mimo wysiłków wydawcy dochodowość pisma stale się zmniejszała. Przyczyną takiego stanu rzeczy było ogólne zubożenie ludności w czasie kryzysu gospodarczego. Ostra konkurencja taniej prasy sensacyjnej na terenie Lublina ostatecznie przyczyniła się do upadku pisma. Trzydziestego grudnia 1931 roku ukazał się ostatni numer „Ziemi Lubelskiej”.

ŻYCIE LUBELSKIE

Tytuł: „Życie Lubelskie”

Redaktor: Władysław Botta

Miejsce wydania: Lublin, Komitet Wydawniczy, 1935–1936

Format: 31 cm

Częstotliwość: tygodnik

Numeracja: R.1, nr 1 (29 czerwca 1935)–R. 2, nr 22 (niedziela, 28 czerwca 1936).

Zmiany redaktorów: od nr 24 (1935) redaktor: Czesław Sędzimir-Dobrowolski

Uwagi: od nr 12 (5 kwietnia 1936) zmiana formatu na 49 cm

Drzeworyty: W. Machniuk: „Brama Krakowska”, „Brama Grodzka”, „Zamek Lubelski”; A. Szeliga: „Fragment Starego Miasta”

Adres redakcji: ul. Staszica 14

Adres drukarni: ul. Żmigród 1

Stale rubryki: Zagadnienia Samorządu Miejskiego; Z Rady Miejskiej; O sztuce w naszym grodzie (teatr i muzyka); Dawne mury, dawni ludzie; Życie sportowe; Krzywe zwierciadło; Kronika; Trybuna czytelników; Autentyczne; Repertuar kin; reklama

O czasopiśmie: tygodnik „Życie Lubelskie” ukazywał się przez rok, od czerwca 1935 do końca czerwca 1936 roku. Redaktorem odpowiedzialnym został Władysław Botta a nad całością czuwał komitet redakcyjny w składzie J. Mazurkiewicz, E. Lambach, B. Liszkowski, W. Drożdż i W. Botta. W założeniu miało to być pismo typowo regionalne poświęcone sprawom życia lubelskiego. W artykule wstępnym redakcja wskazywała brak na rynku lokalnym pisma społecznego poświęconego tematyce regionalnej. Deklarowano więc baczne śledzenie bieżących przejawów życia społecznego oraz dążenie do konsolidacji opinii publicznej miasta i województwa. Czasopismo miało być organem twórczych sił społecznych naszego regionu, a Lublin i Lubelszczyzna, jako teren żywo reagujący na wszelkie zmiany w życiu narodu i państwa, *być trybuną twórczej i niezależnej myśli w obozie przebudowy państwowo-społecznej, rozpoczętej przez Wodza Naczelnego Marszałka Józefa Piłsudskiego do pracy dla dobra Rzeczypospolitej* (w nr 1 pojawia się motto: *Uleczyć swoje choroby, poprawić złą budowę, zdrowe rzeczy wznosić – może tylko samo społeczeństwo* – J. Piłsudski). Nowo powstały tygodnik skupiał się przede wszystkim na sprawach lokalnych, a także na olbrzymiej roli organizacji państwowej w dziedzinie wychowania państwowego, np. Związku Młodzieży Akademickiej, Związku Młodzieży Wiejskiej, Związku Strzeleckiego. Odnajdziemy więc sporo artykułów dotyczących spraw związanych z młodzieżą, np. *Intelligenckość młodzieży* J. Falandysza, w którym publicysta określa młode pokolenie jako „mozaikę typów, przekonań, wartości niepospolitych i szarej przeciętności”. Na łamach tygodnika odważnie potępiano szerzącą się plagę protekcji i wzywano do poszanowania prawa i szarego obywatela, które powinno być podstawą moralną współczesnej demokracji. Pisano także o wszechobecnej plotce na łamach wydawanych czasopism i gazet a w rubryce „Krzywe zwierciadło” wskazywano nierzetelność informacji upychanych w mutacjach lubelskich gazet ogólnopolskich (np. IKC w dziale „Kronika na Lubelszczyźnie” podał informację o strajku w fabryce w Wilnie, więc zastanawiano się, w

którym powiecie naszego województwa jest usytuowane to miasto). Informacje lokalne dotyczyły zagadnień związanych z samorządem miejskim, sytuacji gospodarczej a także informacji o Legionach i legionistach, zebraniach różnych organizacji, relacji z obchodów różnych świąt i uroczystości; w okresie wyborczym zamieszczano rozważania przedwyborcze. Prowadzono też ożywioną polemikę z „Głosem Lubelskim” i krytykowano zachowania ugrupowań endeckich na terenie Lublina (np. szerzący się antysemityzm czy próbę bojkotu posiedzenia Rady Miejskiej). Pisano też o tym, że sztuka w naszym grodzie (teatr i muzyka) coraz bardziej się kurczy i niknie od szeregu lat, a to nie przynosi zaszczytu naszemu miastu. Przypominano więc o wymownej w swoim pięknie tradycji Lublina w dziedzinie sztuki, i potrzebie łączności z chlubną przeszłością kulturalną miasta. Zwracano też uwagę na godne pożałowania życie sportowe Lublina (np. *Dlaczego umarło kolarstwo w Lublinie*) i domagano się budowy nowych boisk sportowych tak potrzebnych do prawidłowego rozwoju młodzieży.

W 1936 roku pod redakcją Czesława Sędzimira-Dobrowolskiego w tygodniku wprowadzono nowe stałe rubryki: „Kronikę organizacji społecznych” zawierającą informacje o zjazdach legionistów, Związku Podoficerów Rezerwy i Związku Strzeleckim, „Życie gospodarcze Lubelskie” informujące np. o obradach Komisji Ekonomicznej Lubelskiej Izby Rolniczej, o przyznanych dyplomach dla rzemieślników, targach chmielowych, potrzebie zwiększenia eksportu produktów hodowlanych itp., ponadto „Kronikę tygodniową lubelską” zawierającą informacje kulturalne (np. o premierze sztuki „Teoria Einsteina” w reżyserii Juliana Osterwy), „Przegląd prasy”, „Feljeton” oraz „Z tygodnia”. Ostatni numer tygodnika ukazał się w niedzielę, 28 czerwca 1936 roku.

W tygodniku wiersze publikowali: Zdzisław Tadeusz Popowski, Władysław Podstawka, Władysław Jankowski.

Publicyści: W. Botta, F.K., J. Falandysz, J.W., H. Wierzbicki i inni.